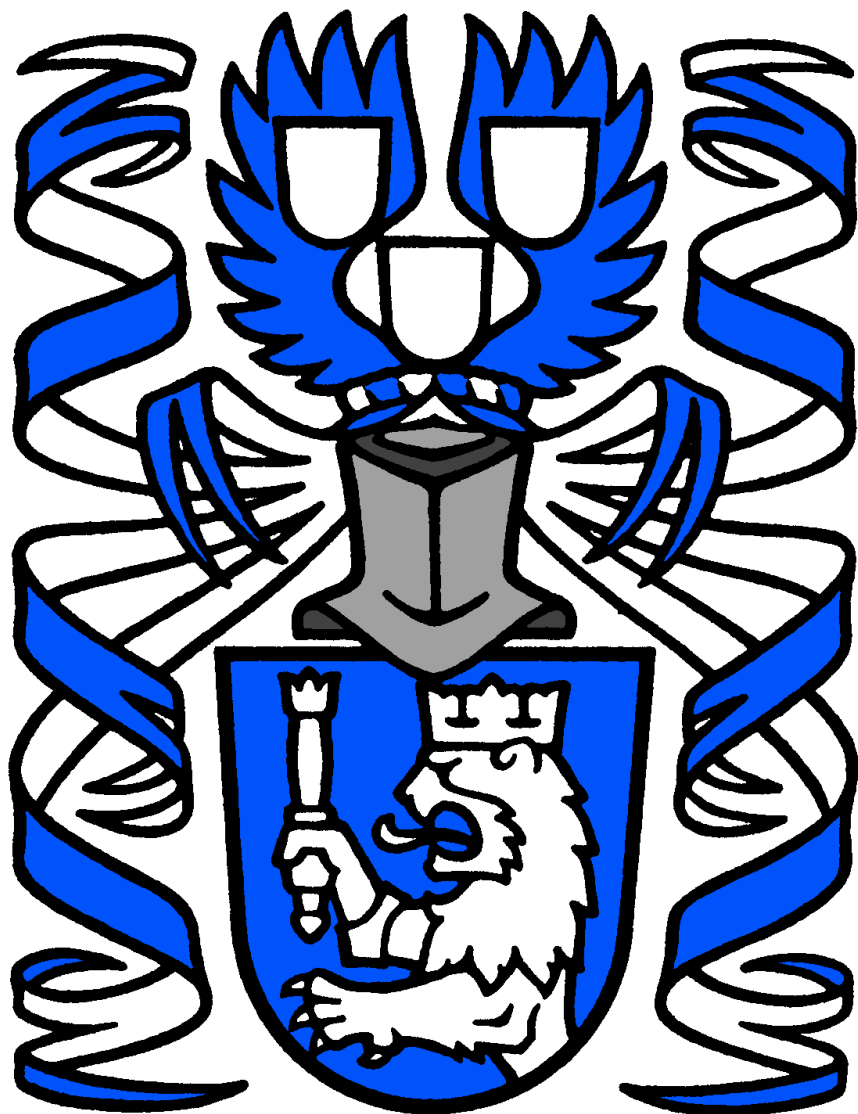

HOPEALEIJONA – SILVERLEJONET

SUOMEN HERALDISEN SEURAN AIKAKAUSLEHTI
HERALDISKA SÄLLSKAPETS I FINLAND TIDSKRIFT

27
2007

Suomen Heraldinen Seura Heraldiska Sällskapet i Finland

Puheenjohtaja: Maunu Harmo
Varapuheenjohtaja: Wilhelm Brummer
Sihteeri: Anton Eskola
Varainhoitaja: Reijo Immonen

Seuran osoite: PL 48
00101 HELSINKI
<http://www.heraldica.fi/>

Hopealeijona – Silverlejonet

Toimitus: Antti Leino, päätoimittaja

Lehdelle tarkoitettu materiaali osoitettakoon seuran osoitteeseen yllä tai sähköpostitse osoitteeseen <hopealeijona@heraldica.fi>.

Tutkimusta-osioon tarkoitettut käsikirjoitukset annetaan normaalin tieteellisen julkaisukäytännön mukaisesti kahden nimettömänä pysyvän asiantuntijan arvioitavaksi; arvioijien mahdollisesti esittämät muutosehdotukset on otettava huomioon. Päätoimittajan harkinnan mukaan myös muihin osioihin tarjottavat käsikirjoitukset voidaan antaa arvioitaviksi.

Hopealeijona uudistuu

Kuten valppaimmat jo ehtivät huomata, tämä lehti on aiempia numeroita paksumpi, vaikka kirjainkoko on hiukan kutistunut. Seuraavilla sivuilla on viime aikoina tavalisten lyhyiden artikkelien sijasta pari pidempää – sellaisia, joita takavuosina nähtiin seuran julkaisusarjassa A4-kokoisina monisteina. Tarkoitus on, että tällaiset artikkelit muodostavat vastedes Hopealeijonan pääsisällön, vaikka toki myös lyhyempiä artikkeleita julkaistaan edelleen.

Lehden sivumäärän kasvattaminen ei kuitenkaan ole itsetarkoitus, vaan varsinainen tavoitteena on saada Hopealeijonasta seuramme jäsenistöä paremmin palveleva lehti. Niinpä yksittäisten artikkelien kattavuuden lisäksi on syytä katsoa laajempaa kokonaisuutta, ja tässä merkittäväksi näkökohdaksi nousee seuramme melko vaihteleva jäsenkunta. Karkeasti ottaen seuralla on kolme tehtävää: se on ensiksikin heraldiikan harrastajien yhdistys, toiseksi heraldisten suunnittelijoiden ja taiteilijoiden jonkinmoinen ammattikunta ja kolmanneksi vielä heraldiikkaan keskittyvä tieteellinen seura.

Heraldiikan harrastajien, suunnittelijoiden ja tutkijoiden tarpeet eivät ole kokonaan erilliset, vaikka painotuksissa ja yksityiskohdissa eroja onkin. Niinpä heraldiikkaa käsittelevä tutkimus voi kiinnostaa harrastelijaa ja antaa uusia eväitä vaakunoiden suunnitteluun; vastaavasti harrastusnäkökulmasta kirjoitettu artikkeli voi herättää tutkijassa uusia ajatuksia ja lisätä suunnittelijan yleissivistystä, eikä vaakunoiden suunnitteluun liittyvä keskustelukaan ole mielenkiinnontonta sen paremmin harrastajien kuin tutkijoiden kannalta. Erilaisille lähestymistavoille on sijansa, kuten toivottavasti tämäkin numero osoittaa.

Seuramme koko jäsenkunnan palveleminen on jossakin määrin haastava tehtävä, joka vaatii tähänastista selvempää toimituksellista linjaa. Lopulliset käytännöt muotoutuvat vasta ajan myötä, mutta pääperiaatteena on kuitenkin koko ajan oltava, että mitään jäsenryhmää ei unohdeta.

Antti Leino

Korot meillä ja muualla

Lukijalle

Vaakunaselitysten perussanastossamme korot muodostavat suurehkon samanhenkisen ryhmän. Paitsi runsauttaan ne ovat Suomen heraldiikan erikoispiirre myös siten, että niiden käyttö on usein miltei yleiskuvioiden veroisesti itsenäistä: tunnukseksi saattaa riittää pelkkä koro. Tämä houkuttelee tarkastelemaan korojemme rinnalla muidenkin maiden heraldista käytäntöä ja etenkin korojen nimityksiä. Viimeksi mainitut kun usein kertovat käsitteeseen liittyvästä ajattelusta.

Tarkastelu nojaa teoksiin, jotka on lueteltu artikkelin lopussa. Koska muuan pyrkimys on osoittaa milloin ja miten oppisana on tullut suomenkieliseen terminologiaan, on tekstiviittauksissa teoksen julkaisuvuosi joka kerran uskollisesti mukana. Se on siinä kronologian seuraamisen helpottamiseksi, ei täsmällisyyden mielikuvaa uhkumassa. Ehkä kuitenkin on paikallaan huomauttaa, että lähtökohtana ovat Suomen heraldiikan korot, jotka pääosin ovat »vanhoja» koroja. Tästä syystä ei ole puututtu muiden maiden koro-uutuuksiin, jotka semmoisenaan ansaitisivat kyllä oman messunsa, niin kyseenalaisia koristeiviivakokeiluja kuin monta kertaa ovatkin.

Suomenkielisiä *koro*-sanana sisältäviä selitystermejä on kaikkiaan 45. Näistä kymmenkunta on poistunut käytöstä nimenvaihdoksen vuoksi. Käytössä on siis yhä viisineljättä koroa. Se on suuri määrä ja suurempi kaiketi kuin millään muulla kielialueella. Kirjoittajan mielestä muutamasta joutaisi luopuakin.

Tukena käytetyistä vaakunaselityksistä Suomen ja Ruotsin kunnanvaakunoiden sekä Heraldisen Seuran vaakunarekisterissä olevien vaakunoiden vaakunaselitykset ovat alkuperäisiä. Armorial Gelren ja Armorial Généralen selitykset sitä vastoin lienevät kohtalaisen moderneja ranskannoksia. Muissa teoksissa olevat ovat osittain alkuperäisiä, osittain käännöksiä teoksen kieleen. Vaakunaselityksistä saatava kuva vastannee näin ollen hyvin nykykäytäntöä, mikä tällä kertaa kiinnostavinta onkin. Toisaalta tämä seikka saattaa kätkeä käsitykset, joita tästä tai tuosta korosta on ollut aiemmin ja jotka jossakin muussa tarkoituksessa voivat olla tärkeitä. Ne jäävät tarvitsijansa itse haeskeltaviksi.

Joissakin artikkelin kannanotoissa on – yleensä asian luonteesta johtuvaa – spekulatiivista ainesta mukana. Jos lukijalla on näiltä osin parempaa tietoa tai johdonmukaisempaa päättelyä, olisi mitä ystävällisintä, jos hän kertoisi sen.

Kysyttäessä voisin vastata arvelevani, että tarkastelusta on hyötyä niille, jotka joutuvat tekemisiin vieraskielisten selitysten kanssa, mutta niillekin, joka ovat kiinnostuneita kilven jaoista ja airutkuvioista semmoisenaan – näiden välinen erohan ei ole muualla maailmassa yhtä selkeä kuin Suomessa.

Johdanto

Seuraavan aukeaman taulukossa on pääosa Suomen heraldiikan koroista sekä korojen ranskan-, englannin-, ruotsin- ja saksankieliset vastineet, mikäli niillä sellainen on; jokunenhan on sekä Ranskassa että etenkin Englannissa tuntematon.

Vastineet ovat peräisin heraldiikkaa käsittelevistä yleisteoksista, mutta myös ai-doista vaakunaselityksistä, joita muutenkin on pyritty käyttämään kirjaviisauksien kontrollointiin. Asetelmassa on kullekin korolle annettu yleensä vain yksi vastine, mikä kyllä on hieman yksioikoista. Vaakunaselityksissä käytäntö on tätä monipuolisempaa ja seurailee niin kielen keinoihin tapauksissa, joissa me käytämme *koro*-termiä. Näistä seikoista puhutaan tarkemmin koroja yksityiskohtaisesti käsittelevissä luvuissa, jotka alkavat otsikosta KOROT KORO KOROLTA. Lopuksi tarkastellaan lyhyesti myös eräitä koroluonteeltaan heiveröisempiä jakoviivoja, jotka on ristitty VIIVAKOROIKSI paremman puutteesta.

Täsmälleen koroamme vastaavaa termiä ei oikeastaan ole muilla kuin ruotsalaisilla (*skura*) ja likimain saksalaisilla (*Schnitt*).¹ Molemmat turvautuvat kuitenkin hyvin usein muihin kielen keinoihin tapauksissa, joissa me käytämme *koro*-termiä. Esimerkiksi sakarakoroinen tunnus voi ruotsalaisilla olla *grenelerad* ja saksalaisilla *zinnenförmig* se ja se. Ranskalaisilla ja englantilaisilla ei ole minkäänlaista *koro*-termin suoraan vastinetta, kuten asetelma selvästi paljastaa.

Sanana *koro* on suomenkielessä vanha. Se merkitsee puun kyljessä olevaa haavaumaa ja kansankielessä tikkaa tai palokärkeä. Missä vaiheessa *koro* on tullut oppisanaksi heraldiikkaan, on hieman epäselvää. Varsinaisesti se kaiketi tuli siihen Kauko Pirisen ja Hannes Tepon toimesta heidän luodessaan suomenkielistä heraldista termistöä Rancken-Pirisen teokseen Suomen vaakunat ja kaupunginsinetit, joka julkaistiin vuonna 1949 ja joka tuli kuin tilauksesta juuri noihin aikoihin alkaneen kunnanvaakunoiden hankintainnostuksen tarpeisiin. On kuitenkin ilmeistä, että *koro* on nykytehtävässään tunnettu aiemmin, koskapa se mainitaan jo vuonna 1939 ilmestyneessä ruotsalais-suomalaisessa sanakirjassa. Siinä *skura*-sanana vastineeksi annetun *koron* yhdeksi käyttöalueeksi mainitaan nimenomaan heraldiikka.²

Rancken-Pirisen teoksen sanastossa *koro* on määritelty linjaksi, joka jakaa kilven erivärisiin kenttiin. Määritelmä sisältää myös koron käytön airutkuvion reunaviivana, sillä tuohon aikaan airutkuvioista puhuttiin Ruotsin malliin kilven jakoina.

Suomen »vanhojen» kaupunkien vaakunaselityksiin *koro*-termiä on silti em. teoksessakin käytetty vain kerran, nimittäin Kristiinan vaakunaselityksessä, jossa tuonaikaisen käytännön mukaan on aaltomaisen koron halkaisema kilpi. Käyttömahdollisuuksia olisi ollut kymmenkunnassa muussakin vaakunassa. Niissä aaltokoro on korvattu puhumalla *hopeisesta vedestä* (aaltokoroinen tyviö) tahi *hopeanvärisestä virrasta* (aaltokoroinen hirsi ja palkki), selityksiin kun mieluusti ympätettiin nykyisin kaihdetta vaakunan vertauskuvasuuden esittelyä.

¹Raneke tekee kiinnostavan, joskin hieman tarpeettomalta vaikuttavan eron *skuran* ja *snittin* välillä Nordisk Heraldisk Terminologin esipuheessa sanoessaan, että »snitt (är) en linje med högst två böjningar, vilket ger en stormönstrad häroldsbild, medan skuran är en linje, som flera gånger upprepar ett visst böjningsmönster.»

²Knut Cannelin: Ruotsalais-suomalainen sanakirja, 5. painos, 1939. On arvatavissa, että se tässäkin on Hannes Tepon ansiota, mutta mikä oli alkusysäys, se jääköön muiden selvittäväksi.

Korot maittain

SUOMI	RANSKA	ENGLANTI	RUOTSI	SAKSA
Aaltokoro	ondé	wavy/undy	vågskura	Wellenschnitt
Apilakoro	(treflé)	(trefoiled)	klöverskura	Kleeblattschnitt
Hakulikoro	**	**	palissadskura	**
Hammaskoro	vivré/denché	dancetty	tandskura	Zickzackschnitt
Havukoro	ks. tekstiä	fir-twigged	granqvistskura	Tannenschnitt
Kahvakoro	potencé	potenty	kryckskura	Krückenschnitt
Kuusikoro	ks. tekstiä	ks. tekstiä	granskura	ks. tekstiä
Kynsikoro	**	**	böjt ulvtandskura	Wolfzahnchnitt
Lehmuskoro	ks. tekst. <i>apilakoro</i>	kuten edell.	lindskura	Lindenblattschnitt
Liekkikoro	ks. tekst. <i>sädekoro</i>	kuten edell.	flamskura	Flammenschnitt
Liljakoro	**	**	**	**
Linnakekoro	**	**	skanskura	**
Lohenpyrstökoro	mortaisé	dovetailed	laxstjätskura	Breitzinnenschnitt
Nirhakoro	engrêlé/echancré	engrailed	karvskura	Dornenschnitt
Nyhäkoro	cannelé	invested	fjällskura	Schuppenschnitt
Okakoro	**	**	törnskura	**
Oksakoro	crenelé à blomb	raguly	grenskura	Schrägzinnenschnitt
Pilvikoro	enté/nebulé	nebuly	skyskura	Wolkenschnitt
– painanteinen	nebulé	nebuly	tryckt skyskura	Doppelwolkenschnitt
Poraskoro	pignonné	grady	trappskura	Stufenschnitt
Porraspäätykoro	emanché-pignonné	embattled grady	trappgavelskura	Stufengiebelschnitt
Ristikoro	(croisetté)	**	korsskura	Kreuzzinnenschnitt
Sahakoro	dentelé/endenté	indented	sågskura	Zahnschnitt
Sakarakoro	crenelé	embattled	tinnskura	Zinnenschnitt
– hammastettu	crenelé-entaillé	**	tandad tinnskura	Kerbzinnenschnitt
– kaksois-	perronné	battled-embattled	dubbel tinnskura	Doppelzinnenschnitt
Sudenhammaskoro	emanché	**	ulvtandskura	mit Spitzen geteilt
Sädekoro	rayonné	rayonne	strålskura	**
Turkiskoro	palissé	urdy/palissado	gråverkskura	Eisenhutschnitt
Ässäkoro	**	**	esskura	**

Yksittäisiin koroihin liittyvissä teksteissä kerrotaan, missä koroa kuvaava suomenkielinen oppisana on julkaistu ensimmäisen kerran, ja usein sekin, missä yhteydessä sitä on käytetty. Samalla kiinnitetään huomiota seikkoihin, jotka kuvastelevat koron käyttötapoja ja taustalla häilyvää ajattelua, tai jotka muutoin ovat kirjoittajan mielestä kertomisen arvoisia seikkoja. Lähteet on lueteltu loppusivuilla. Tekstissä niihin on vedottu niukkasanaisten viittausten avulla.

Katsaukset on kirjoitettu verrattain itsenäisiksi selonteoiksi. Lukija suonee anteeksi, että niissä tästä syystä jotkin seikat toistuvat hyvinkin tautologisesti.

Korot esitellään pienin poikkeuksin aakkosjärjestyksessä seuraavasti:

Varsinaiset korot

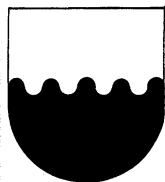
1. Aaltokoro
2. Apilakoro, lehmuskoro ja liljakoro
3. Hakulikoro ja turkiskoro
4. Hammaskoro, sahakoro ja sudenhammaskoro
5. Havukoro ja kuusikoro
6. Kahvakoro
7. Kynsikoro
8. Liekkikoro ja sädekoro
9. Linnakekoro
10. Lohenpyrstökoro
11. Nirhakoro ja nyhäkoro
12. Okakoro
13. Oksakoro
14. Pilvikoro
15. Porraskoro, porraspäätty ja porraspäättykoro
16. Ristikoro
17. Sakarakoro, kaksoissakarakoro ja hammastettu sakarakoro
18. Ässäkoro

Viivakorot

19. Kaarikoro
20. Kulmakoro
21. Polvikoro
22. Salamakoro

Korot koro korolta

1. Aaltokoro

aaltokoro

Koro kuuluu nirha- ja hammaskoron kanssa ns. vanhoihin koroihin, joiden ensimmäisiä tarkoituksia oli erottelu. Nytemmin aaltokoro kuvannee kokolailla yksinomaisesti vettä, missä tehtäväsä se on yleistynyt lähes suhdattomasti. Armorial Gelren 1400-luvun ja sitä varhaisemmissa vaakunoissa aaltokoroa oli viidesä vaakunassa tuhannesta. Armorial Généralen (Rietstap 1884) vaakunoissa sitä oli niissäkin vain seitsemässä tuhannesta, mutta Suomen Heraldisen Seuran rekisteröimissä vaakunoissa 140:ssa ja pohjoismaisissa kunnanvaakunoissa noissa 230:ssa tuhannesta

Vielä 1930- ja 1940-luvuilla alueellisten vaakunoittemme selityksissä turvauduttiin *aaltoviivaan*, *virtaan* ja *veteen* tapauksissa, joissa nykyisin terminä käytetään *aaltokoroa*. Rancken-Pirisen (1949) teos määritteli sanastossaan *virran*

samaksi kuin Ranskan *fasce ondé* ja Ruotsin *ström*. Ruotsin kunnanvaakunoiden selityksissä (Neveus 1992) osaa aaltokoroisista palkeista, hirsistä ja paaluista nimitetään yhäkin virroiksi (*ström*). Tämän nimisenä koro houkuttelee entistäkin herkemmin sinänsä ymmärrettävään, vaikka tuskin kannustusta ansaitsevaan maisemaheraldiikkaan.

Suomen kieleen *aaltokoro* saatiin oppisanaksi jo vuonna 1950, kun Eurajoen kunnanvaakunan selitys vahvistettiin. Tässä muodossa sen otti kirjaseensa Hellström (1951), minkä jälkeen muut vaihtoehdot on torjuttu. Aivan viime aikoina hirren dimnutiivi eli aaltokoroinen varras on kuitenkin saanut rakenteeltaan uudenlaisen rinnakkaisnimen: *aaltovartaan*. Tapaa saatetaan soveltaa muihinkin airutkuvioihin. Saksalaisillahan tämä rakenne on yleinen useiden airutkuvioissa käytettyjen korojen yhteydessä. Tosin saksalaisetkin saattavat nimittää erityisesti aaltokoroista palkkia virraksi (*Fluss*).

Koroa on kaksi muotoa. Toisessa aallot ovat loivia, toisessa hyvinkin jyrkkiä. Oma nimeä näille ei ole muilla kuin ranskalaisilla. He voivat halutessaan selittää jyrkkäaaltosen termillä *ondé enté*, joka kylläkin tällöin lähenee siinä määrin pilvikoroa, että pelkästään kuvan perusteella on vaikea sanoa kummasta on kysymys. Tosin englantilaisillakin on aaltokorolle kaksi nimeä, *wavy* ja *undy*, mutta ne eroavat toisistaan vain alkuperältään, eivät heraldiselta sisällöltään.

Ehkä on varalta todettava, että myös saksalaisilla on tavanomaista *Wellenschnitt*ä tuntuvasti korkeampiaaltainen viiva, jonka nimessä *Wellen* on korvattu *Wogen*-sanalla, mutta jonka käyttö rajoittunee pyöreäpäisen oravannahkakuvion (*Wogenfeh*) synnyttämiseen, olkoonkin että jostakin huipputeoreettisesta luettelosta saattaa löytää myös *Wogenschnitt*-termin. (Ks. myös lukua 14, PILVIKORO.)

2. Apilakoro, lehmuskoro ja liljakoro

HILINGER

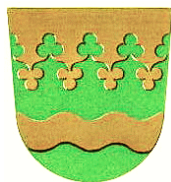

ORTLIEB

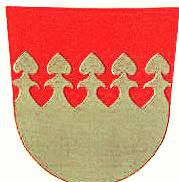
Meikäläisessä muodossaan *apilakoro* ja *lehmuskoro* ovat erittäin harvinaisia, jolleivät peräti tuntemattomia muun Euroopan vaakunoissa. Se mihin kirjallisuudessa yleensä viitataan, on koron kolmiapilaisen muunnoksen katkaisema kilpi, joka on mm. Hellströmillä (1951) mallikuviona ja joka on peräisin sammuneen baijerilaisen Hilingersuvun vaakunasta. Lehmuksenlehdistä puhuttaessa esimerkiksi kaivetaan vuorostaan saksalaisen Ortliebin vaakuna, jonka kilven

lohkaisevassa korossa on vain kaksi lehteä, kumpikin omassa kentässään.

Korojen monilehtiset muodot ovat tulleet Suomeen nähtävästi Berghmanin Vademecumin (1938) välityksellä, mutta mistä Berghman ne sai, ei ole tiedossani. Kunnanvaakunoihin ne piirsi ensimmäisenä Gustaf v. Numers, apilakoron Sievin vaakunaan 1950 ja lehmuskoron Kemiön vaakunaan 1963. Sittenmin korot julkaistiin Kunnallisvaakunat-teoksessa (1970) ja Erikssonin kirjassa (1982).

SIEVI

KEMIÖ

Asetelmassa olevat Ranskan *treflé* ja Englannin *trefoiled* eivät juurikaan vastaa meidän apilakoroamme, vaan kertovat ainoastaan, että kuvioon kuuluu apiloita. Esimerkiksi *croix treflée* tai *cross trefoiled* on apilaristi. Tosin Woodward (1892) sanoo, että muussa yhteydessä kuin ristissä termi ilmoittaa, että kuvio on reunustettu apiloilla (*edged with trefoils*). Hänen mielessään on kuitenkin

kokolailla varmasti ollut tapa, jossa esimerkiksi hirrestä kasvaa rinnakkain apiloita, ei apilakoron tavoin kahtaalle symmetrinen viiva. Suomessa apiloiden tällaista käyttöä edustaa Saloisten kunnanvaakuna, jossa on säteittäin apiloita versova renkas. Neubeckerillä (1976) apilakoro on – näköjään Suomesta lainattuna – mutta *clover leaf sectioniksi* ristittynä.

Raneken sanaston eli virallisesti Nordisk Heraldisk Terminologin (1987) ranskan-kielisessä lisävihkossa apilakoron (ja lehmuskoron) vastineena on konstruktio *coupé en forme de feuilles de trefle* (*feuilles de tilleul*), mikä kovin viittaa siihen, että kuviot ovat ranskalaisille outoja ja uusia. Kirjoittaja ei ole yrityksistään huolimatta löytänyt yhtään todellista apila- tai lehmuskoroa vaakunasta muualta kuin Suomesta.

Saksalaisilla on kyllä muiden korojen kanssa analogiset termit *Kleeblattschnitt* ja *Lindenblattschnitt*, mutta he käyttävät niitä – koko lailla sekavasti – edellä viitattujen Hilingerin ja Ortliebin tunnusten tapaisista kuvioista ja jopa kumokärjestä, jonka huipussa on jompikumpi edellä mainituista lehdistä.

Liljakoro poikkeaa vanhassa muodossaan muista koroista siinä määrin, että on kysyttävä onko se koro lainkaan. Sitä voi perustellusti pitää jakoviivana, jonka päällikkeenä on vuorovärisiä liljoja joka toinen kumottuna. Fox-Davieskin (1986/1904), joka kyllä julkaisee kuvion korojen yhteydessä ja nimittää sitä *flory counter floryksi*, suhtautuu siihen tekstissään kriittisesti. Tämän nimisenä se on myös Neubeckerillä (1976).

liljakoroja

Korona sen esitteli Suomessa ensi kertaa Hellström (1951), joka sai nähtävästi Berghmanilta (1938) sekä mallin että suomen-tamalla *liljeskuran* myös nimen. Samassa muodossa se on myös Erikssonilla (1982). Hän näyttää kuitenkin pitäneen sitä epäkäytännöllisenä – kuten se onkin – ja piirtäneen siitä syystä korosta jatkuvaviivaisen version, joka on luonteeltaan samanlainen kuin apila- ja lehmuskorot, mutta eroaa niistä (vahingossako) sikäli, että ei ole symmetrinen. Sillä on toisin sanoen suunta. Eriksson nimittää vanhaa koroa *klassilliseksi liljakoroksi* ja uutta koroaan *pelkistetyimmäksi liljakoroksi*. Näistä ei tietenkään ole varsinaisiksi nimiä, joten Kara (1989) ja Heraldiiikan opas (1998), jotka ottivat korojensa joukkoon vain Erikssonin piirtämän, siirsivät *liljakoro*-nimen tälle.

Tosiasiallisesti kumpakaakaan liljakoroa ei tuossa vaiheessa ollut löydettävissä aidosta vaakunasta enempää Suomesta kuin muualtakaan. Vuonna 2002 Tasavallan presidentti Tarja Halonen

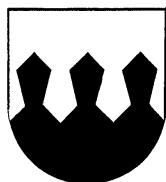
otti modernin liljakoron vaakunaansa ja vakiinnutti siten koron muodon ja nimen Suomen heraldiikkaan. Tätä kirjoitettaessa uudella korolla ei vielä ole tyydyttävää muunkielistä nimeä.

Kansainvälisessä heraldiikassa on kuvioita, jotka muodostuvat kehistä ja liljoista. Ne eivät ole koroja, mutta liljakoronkin arvattavina esikuvina ne sopii esitellä. Niitä on kolme, nimittäin

- kehä, josta työntyy liljoja lehdet ulospäin, tyvet sisäänpäin (*tressure flory*)
- kehä, josta työntyy liljoja kuten edellä, mutta joka toinen kaateisena (*tressure flory counter flory*)
- kaksoiskehä, josta työntyy liljoja kuten lähinnä edellä olevassa (*double tressure flory counter flory*) ja joka on Skotlannin vaakunan kuulu kaksoisliljakehä.

3. Hakulikoro ja turkiskoro

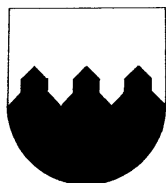
Hakulikoro ja turkiskoro aiheuttavat sen verran sotkua, että ne on käsiteltävä yhdessä.

hakulikoro

Nykyisen hakulikoron esitteli Suomessa Hellström (1951) *pylväs-koron* nimisenä. Nimi oli suora suomennos ruotsinkielisestä *palissadskurasta*, joka oli kuvion nimenä Berghmanilla (1938). Eriksen (1982) muutti sen *hakulikoroksi*, koska hakuli (paaluaita) vastaa paremmin kuin pylväs kuvion edustamaa ideaa.

Ruotsin *gråverkskura* oli vuonna 1951 vuorostaan suomennettu orjallisesti *harmaaturkiskoroksi*. Se kuitenkin pelkistettiin jo saman vuoden lopulla *turkiskoroksi* Pirkkalan kunnanvaakunan selityksessä. Hankalinta asiassa on se, että tyveä kohti kapenevista pylväistä koottua »Berghmanin-Hellströmin hakulikoroa» ei tunneta missään muualla kuin Suomessa ja Ruotsissa, ja näissäkin sitä on nähty käytössä vain 1980-luvun ja sen jälkeisissä vaakunoissa. Yhdessä englantilaisten koristekruunuista, ns. palissado coronetissa kuvio tosin on, mutta ei korona, vaan kruunun reunavanteena.

turkiskoro

Turkiskoromme kuvio (eli tasapaksu pylväs, jos se sellaiseksi halutaan määritellä) sen sijaan tunnetaan laajalti Keski-Euroopassa, joskin varsinaisena korona se on harvinainen. Kuvion nimeä ei siellä kuitenkaan ole johdettu kuin yhdessä saksalaisessa termisessä turkiksesta. Muissa tapauksissa se on palissadin eli pylvään johdannainen, kuten asetelmasta havaitaan. (Näin sen nimeävät myös Tanska ja Norja.)

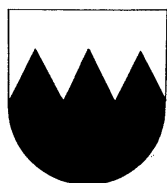
Englantilaisilla on turkiskorolle kaksi nimeä, *urdy* (jonka etymologiaa ei tunneta) sekä Ranskasta lainattu *palissado*. Itse koroa lienee Englanninkin heraldiikassa käytetty niukalti.

Myös Ranskassa koro on harvinainen, mutta vähistä esimerkeistä saa vaikutelman, että ranskalaiset piirtävät koronsa osaset selvästi pitemmiksi kuin vastaavassa turkiksessa eivätkä johda nimeä turkiksesta (*vair*), vaan palissadista. He selittävät siten esimerkiksi meidän »turkiskorolla halkoisen» termillä *parti-palissé*.

Saksalaisilla on kuviolle useita nimityksiä: turkiksen mukainen *Eisenhutschnitt* sekä paalusta johdetut *Palissadenschnitt* ja *palissadenförmig geteilt*. Onpa sanastossa sellainenkin termi kuin *Cymbelschnitt*. Saksan blasonointikieli on tunnetusti hieman epäyhtenäinen.

4. Hammaskoro, sahakoro ja sudenhammaskoro

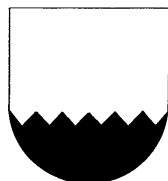
Nämä korot kuuluvat ryhmään, jossa erottavia tekijöitä ovat sakaroiden koko ja tiheys. Tällaisille ominaisuuksille voidaan antaa ja on annettu tiettyjä ohjearvoja. Vaikka täsmälliset mittaluvut eivät sovi heraldiikan henkeen, niillä on oma merkityksensä sekä ohjeena että selostettaessa kuvioiden luonnetta.

hammaskoro

Harvasakaraisiin on *hammaskoro*. Sen kolmiomaisten hampaiden leveys on enimmäkseen sellainen, että hampaita on korossa kilven poikkisuuntaan kolme ja muihin suuntiin neljä tai viisi. Hampaiden kolmiomaisuuteen viittaa koron saksankielisessä toisintonimessä, *Spickelschnittissä* oleva *Spickel*-osa. *Sudenhammaskoron* hampaat vuorostaan ovat pitkiä ja kapeita, useimmiten lähes kilven vastakkaiseen reunaan ulottuvia, *sahakoron* taas pienet ja tiheät.

Ryhmän korot ovat iäkkäitä heraldisia tunnuksia, etenkin *sahakoro*, joka lienee alkujaan syntynyt vaakunoiden erottelua varten. *Hammaskoroa* puolestaan suositaan kilven jaoissa.

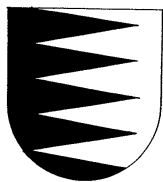
sahakoro

Todellisia vaakunoita tarkasteltaessa on helppo havaita, että hampaiden luku on epävarma tuntomerkki, mutta ennen kaikkea, että on paljon rajatapauksia, joita katsottaessa hampaista on vaikea sanoa mihin kororyhmään ne oikein kuuluvat – ja vaakunaselityksen luettuaan on sen kanssa erimielistä. Suvisaari (1990) on oikeassa sanoessaan, että »selviää joskus vasta asian yhteydestä mikä koro on kysymyksessä». Sen vuoksi esimerkiksi ranskalaisten *denché*, *dentelé* ja *endenté* -termeille tuskin onkaan vain yhdet, kaikkiin tapauksiin sopivat suomenkieliset vastineet. Kaiken lisäksi ei ole ollenkaan varmaa, että Keski-Euroopassa esimerkiksi

kolmikärkinen siksakviiva tajutaan koroksi lainkaan. Mm. kuulun »frankkilaisen haravan» eli muinaisen Frankenin ruhtinaskunnan vaakunan – joka on hammaskorokatkoinen kilpi – saksalaiset selittävät *durch drei Spitzen geteilt*, kolmeksi kiilaksi siis. Tätäkin yleisemmin sudenhammaskoro tulkitaan ryhmäksi kiiloja, ei yhtenäiseksi viivaksi. Esimerkiksi de Villiersin vaakuna on meikäläisittäin (nelihampaisella) sudenhammaskorolla halkoinen, mutta ranskalaiset selittävät sen *parti-emanché de quatre pièces et une demie*, ts. kysymyksessä on heidän mielestään neljä ja puoli kiilaa. Englantilaisten mielestä kysymyksessä on *barry pily*, siis jotensakin »useaan kertaan kiilakatkoineen» tms.

On hieman hämmästyttävää, kun otetaan huomioon ruotsinkielisistä oppisanoista mm. Berghmanin (1938) välityksellä saatava ja saatu apu, että näiden korojen terminologinen alkutaival oli Suomessa sekava. Sahakoro oli oppisana jo Hellströmillä (1951), mutta sitä vastaava kuva esitti hammaskoroa. Oikein piirretty sahakoro nähtiin vuonna 1952 Haukiputaan kunnanvaakunassa.

Oikea hammaskoro oli vuonna 1962 Sahalahden kunnanvaakunassa, mutta sitä vuorostaan nimitettiin vaakunaselityksessä sudenhammaskoroksi. Oikea termi oikean kuvan yhteydessä saatiin hammaskorolle vasta vuonna 1970 Kunnallisvaakunatöiden glossaarissa.

sudenhammaskoro

Sudenhammaskoro tai *sudenhampaat*, kuten kuviota myös nimitetään, esiintyy kauniisti ja oikein piirrettynä Hellströmin teoksessa jo 1951. (Edellä huomautettiin sudenhammaskoroa koskevista käsite-eroista, mutta tosiasiallisesti Suomessakaan ei ole täysin selvää tarkoitetaanko sanonnalla sudenhampaat kilven jakoa vai airutkuviota.)

Kaikki tämän ryhmän korot yhdessä esitteli Eriksson teoksessaan 1982.³

Hammaskorosta (tai sudenhammaskorosta) on joihinkin luetteluihin hyväksytty muunnos, jossa koron hampaiden kärjissä on pyörylä, ja nimetty muunnos *kuulakärkikoroksi*. Hellström (1951) on nähtävästi ottanut sen Berghmanilta (1938) ja sen jälkeen muut suomalaiset, ts. Eriksson 1982, Kara 1989 ja Heraldiiikan opas 1998 matkineet häntä enempiä miettimättä.

Mikä ja mistä koro on kotoisin, on epäselvää. Berghmanin käyttämä nimitys, *ulvtandskura med rundade spetsar*, viittaa selvään tilapäisratkaisuun. Myös Elvin (1889) selittää kuvion kiertäen: *indented points pommettée*. Metodi on näppärä, mutta kun sillä saa aikaan koko joukon muunnoksia vaihtamalla pyörylän tilalle milloin minkin kuvion, se tuskin ansaitsee itsenäistä paikkaa koroluettelossa.

Suomen heraldiikassa on kaksihampaisella hammaskorolla oma nimi, jonka syntyetju on *kaksoispolviorsi* > *kaksoispolvijako* > *kaksoispolvikoro* ja siis analoginen *polviorsi* > *polvikoron* kanssa. Nimi nähtiin ensi kerran painettuna Karalla (1989). Muualla Euroopassa kuvio on harvinaisehko ja selitetty sekä hammaskoron (dancetty) että kahden kärjen avulla. Jälkimmäistä käytetään varsinkin kilven muissa jaoissa kuin katkaisuiissa.

5. Havukoro ja kuusikoro

Otsikon molemmat korot ovat supisuomalaisia. Kolmihaaraisista kuusenoksista rakennettu koro tuli julkisuuteen vuonna 1950 Gustaf von Numersin piirtämänä Pudasjärven kunnanvaakunassa. Tuolloin sen nimi oli kuusikoro. Tämän nimenä se on myös Hellströmillä (1951) sekä vuosina 1954–1956 vahvistettujen kunnanvaakunoiden selityksissä – joita on puolisen tusinaa.

³Etenkään suurihampaisten korojen käyttö airutkuvioiden reunaviivana ei muualla näytä olevan lainkaan niin selvää kuin meillä ja johtaa toisistaan poikkeaviin selitystapoihin. Esimerkiksi sopii von Mistelbachin vaakuna. Siinä on meikäläisittäin alareunaltaan sudenhammaskoroineen hirsi. (Hampaita on 6–7, joten ne ovat kohtalaisen kapeita ja teräviä.) Hirtenä kuviota pitää Menestrierkin (s.144), mutta käyttää hampaiden osalta outoa sanontaa *à la face aiguisée*. Kysymyksessä siis olisi jollakin tavoin alareunaltaan teroitettu hirsi. Rietstapin (s.232 Tome II) saman vaakunan selityksessä kuviota sen sijaan ei pidetä hirtenä, vaan sen synnyttää muka sudenhammaskorolla katkaistu kilpi, jossa on lakio (*coupé-emanchée de six pieces et demie, au chef*).

Selitystapojen ja niiden erojen täytynee johtua hampaiden laadusta, koskapa toisessa yhteydessä, jossa on kysymys alareunaltaan sahakoroisista hirsistä, selityslogiikka on molemmilla sama kuin meillä: *fascés danchées par le bas*.

havukoro
PUDASJÄRVI

kuusikoro
TAIVALKOSKI

Nimi jouduttiin kuitenkin muuttamaan vuonna 1959 sen jälkeen, kun Kaj Kajanderin Taivalkosken kunnanvaakunaan sommittelema, kuusen profiileista rakennettu koro oli epäroiden hyväksyntä käyttöön.⁴ Tästä korosta tuli nykyinen *kuusikoro*, koska sitä ideansa säilyttäen oli vaikea muuksikaan ristiä. Muutettavaksi siis jäi alussa kerrotun koron nimi. Uudeksi valittiin sinänsä sangen osuva *havukoro*. (Kuriositeettina todettakoon, että kolmihaaraisista kuusenoksista 1950-luvun alussa sommiteltu risti oli alun alkaen *havuristi* – ks. Eriksson 1981 – vaikka koro ristin syntäaikoina ja pitkään sen jälkeenkin kulki kuusikoron nimisenä.)

Kuvio ansaitsee muutenkin pienen huomautuksen. Havu tai havunoksa merkitsee havupuun oksaa yleensä, ei erityisesti jokin lajin oksaa. Siinä mielessä vaakunoiden havut voisivat edustaa kumpaa hyvänsä valtapuistamme, jopa katajaa. Selityksissä rinnan käytetyt kuusenoksa ja havu sekä havuista rakennetun koron alkuperäinen nimi osoittanevat kuitenkin, että *havulla*, olipa se itsenäinen sana tai attribuutti, tarkoitetaan vaakunoissa kuusen oksaa. Tällähän on semmoisenaan itsenäisyytemme alkua ajoilta peritty arvo. (Kuusenhavu oli vapaussodassa voittaneen osapuolen käyttämä tunnus, joka kohta sodan jälkeen ilmestyi tyylieltynä myös muistoristeihin, mm. Vimpelin ja Vöyrin, joihin Akseli

Gallen-Kallela piirsi sen jo 1919).

Suomen kunnanvaakunoiden saaman ulkomaisen huomion ansiosta nämä uudet kuviot ilmestyivät suhteellisen nopeasti kansainväliseen heraldiikkaan, mutta niiden nimityksistä kyllä kuultaa merkittävä alkukankeus. Ruotsin vuonna 1977 vahvistetussa Mullsjön kunnanvaakunassa on kuusikoro (*grantoppskura*). Vuonna 1984 havuristi (*sprig cross*) oli Suomessa pidetyn heraldisen kongressin tunnuksena, ja samana vuonna ilmestynyt Oswaldin Lexikon (1984) kertoo sekä havukorosta (*Tannenschnitt*) että havurististä (*Tannenkreuz*⁵). Ruotsin Ockelbon kunnan vuonna 1985 saamassa vaakunassa on havukoro (*granskura*) ja Storumanin niinikään 1985 vahvistetussa kunnanvaakunassa kuusikoro, mutta sekin granskuraksi nimitettynä.

Suomen vaakunaselityksissä havukoro on alusta pitäen ollut ruotsinkielisenä *granskura* ja kuusikoro *grantoppskura*. Raneken sanastossa (1987) havukoron vastine on *grankoistskura* tai *grankoistsnitt* ja kuusikoron vastinen *granskura*. Oletettavasti asia aikaa myöten selkiytty ja Raneken termit loogisimpina hyväksytään.

Joissakin eteläaafrikkalaisissa vaakunoissa – joissa muutenkin on vaikutteita Suomen heraldiikasta – on havukoroinen lakio (*fir-twiggged chief*) ja jokunen kuusikoro (*fir tree line*) sekä havukoron avulla rakennettu koristekruunu (*fir-twiggged crest coronet*) »kumarruksena Suomelle», kuten Kongressin 1984 raportissa (s.273) suvaitaan

⁴Koron maisemaheraldinen ominaisuus luoda metsäreunan mielikuva sekä nimi olivat ylivoimiset puolestapuhujat. Jos koron nimeksi olisi kaavailtu *harppuunakoroa* tai vielä osuvampaa *väkäskoroa*, sitä tuskin olisi hyväksytty. Sittenmin ulkomaiset esimerkit, mm. etempänä mainittava Mullsjön kunnanvaakuna, ovat osoittaneet, että se taitamattomissa käsissä herkästi muistuttaa hammaskoroa.

⁵Ohimennen mainittakoon, että Nilsiäen kunnanvaakunassa 1953 julkisuuteen tullut havuristi oli Wappenfibelin (Herold 1981) mukaan ehtinyt jo vuonna 1955 rekisteröityyn saksalaisen Günterin vaakunaan. (Siinä on oikeaoppinen vuorovärinen havuristi.)

MULLSJÖ

BAILEY

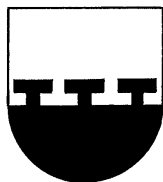
Sittemmin molempien korojen voittokulku on jatkunut. Niiden yleisen hyväksymisen kannalta merkittävänä voitaneen pitää sitä, että Englannin Garter King of Arms, Peter Gwynn-Jones on ottanut ne teokseensa (1998) ja esittelee ne oman nenänsentomme kohennukseksi kaiken lisäksi suomalaisina. Hänellä on niistä tosin vain kuvat ja hieman ylimalkaiset nimet: kuusikorolle *spruce tree* ja havukorolle *fir twig*, mutta ei esimerkkejä termien käytöstä vaakunaselityksessä. Merkittävintä lieneekin hänen arvelunsa, et-

tä »they may have a place in future English heraldry».

Atlantin toisella puolella Canadian Heraldic Authority on sekin hyväksynyt korot ja antanut kuusikorolle nimet *sapiné* ja *sapiny* sekä havukorolle *sapinagé* ja *sapinagy*. Niin ranskankieliset kuin englanninkieliset perustuvat ranskankielen sanaan *sapin*, kuusi. Ks. Kongressin 2002 raporttia.

Ranskalaisia nämä korot eivät erityisemmin kiinnosta, ehkäpä siksi, että tämäntapaaiset korot – niihin kuuluvat myös apila- ja lehmuskorot – ovat outoja niin Ranskan kuin muunkin Keski-Euroopan heraldiikassa. Raneken sanaston ranskankieliseen lisävihkoon (1988) he ranskansivat edellä käsitellyt termit katkoisen kilven yhteydessä. Tällöin havukorolla katkaisusta tuli *coupé en forme de petites branches de sapin* ja vastaavasti kuusikorolla katkaisusta *coupé per plusieurs cimes de sapin*. Nämä ovat tietysti pelkkiä kuvauksia. Varsinaisia termejä Euroopan ranskalaisilla ei havu- ja kuusikoroille liene edelleenkään. Veyrin-Forrerin teoksen toiseen painokseen vuonna 2000 on kyllä lisätty (s.29) suopea maininta näistä skandinaavisiksi luonnehdituista koroista, mutta muuten tyydytty toistamaan vain juuri edellä mainitut käännökset.

6. Kahvakoro

kahvakoro

Suomessa kahvakoro oli – suomennettuna joko Saksan *Kriickenschnittistä* tai Ruotsin *kryckskurasta* – jo Hellströmillä (1951), mutta vaakunoihin sitä ei juuri ole käytetty. Kunnanvaakunoissa sitä ei ole lainkaan, ja Heraldisen Seuran rekisteriin ensimmäinen ilmestyi vasta 1990-luvulla, jollei Suojärven pitäjäseuran (1982) yksikahvaista koroa oteta lukuun.

Kuvioltaan koro on ainakin sikäli vanha, että turkisten sinihopeiset oravannahat piirrettiin usein kahvakoron elementtien muotoisiksi. Ei lienekään mahdotonta, että koko koro on syntynyt ja saanut nimensäkin juuri tätä tietä. Koron nimi viittaa

joka tapauksessa myös muissa kielissä kädensijalliseen matkasauvaan: Ranskassa *potencé* ja Englannissa *potenty*. Siten maiden välisiä nimiongelmia ei ole. Sekä Ranskassa että Englannissa kahvakoroa koskee sama säännöstö kuin sakarakoroa: hirren

⁶Noihin aikoihin Erikssonkin suunnitteli varsin samantapaisten koristekruunujen, jota hän nimitti havukruunuksi. Ks. SHS:n rek. nro 18.

yläreunassa koro on *potent*, alareunassa *counter-potent* ja molemmin puolin *potent counter-potent*.

Koron käyttö näyttää kuitenkin keskittyneen vahvasti hirren ja palkin saatteena oleviin, toispuolisesti kahvakoroiisiin vartaisiin ja jänteisiin – ja aiheuttaa näiltä osin selitysongelmia tai jopa epäloogisuutta, kuten Veyrin-Forrer (2000) happamesti toteaa (s.63). Esimerkiksi sopii Ranskan konnetabelin, de Sancerren vaakuna 1300-luvun lopulta. Sen selitys kuuluisi suomeksi jotensakin näin: *Hopeapalkin saatteena molemmin puolin kultainen kaksoisjänne. Osajänteiden sisäreunat kahvakoroiset, kahvat vastakaistensa kanssa vuorotellen*. Kieltämättä hieman monikonkeloinen.⁷

7. Kynsikoro

kynsikoro
KARIJOKI

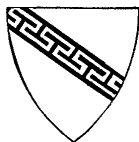
Berghmanilla (1938) tämän koron nimi on *böjd ulvtandskura*. Hellströmillä (1951) ei koroa ole enempää kuvana kuin nimenä. Koron suomalaiset ristijät ovat epäilemättä raapineet korvallistaan. Pitkähampainen *ulvtandskura* oli suomennettu *sudenhammaskoroksi*, jonka muunnoksesta tässä selvästi oli kysymys. Sanamukainen *kaareva sudenhammaskoro* ei käynyt, sillä itse korohan ei ole kaareva. *Kaarevahampainen sudenhammaskoro* taas oli puolettoman pitkä ja muutenkin hankala. Karijoen kunnanvaakunan selityksessä (1964) päädyttiin *kynsikoroon*, jonka sitten Eriksson (1982) otti korojen esittelyynsä ja sitä mukaa muut.

Saksaksi *kynsikoro* on *Wolfszahnchnitt*, mutta muut kielialueet eivät koroa näköjään tunne, vaan käyttävät pakon edessä kuvailua sanomalla ensin hammaslajin ja sen jälkeen sen muodon. Esimerkiksi Elvinillä (1889) on meidän *kynsikoroamme* vastaavasta kuviosta sanonta *indented bowed* ja ranskalaisilla Rietstapin (1884) mukaan *émanché, les pièces courbes*.

8. Liekkikoro ja sädekoro

Sekä Berghman (1938) että Hellström (1951) esittelevät koron, jossa vuorottelevat liekit ja suorakylkiset kiilat ja jonka nimeksi edellinen antaa *strålskuran* ja jälkimmäinen vastaavasti *sädekoron*. Kummallakaan ei ole pelkästään liekeistä muodostuvaa koroa.

⁷Alla on kolme esimerkkiä ranskalaisten käyttämästä kuviosta, jonka he selittävät suunnilleen näin: kahvakoroinen kaksoisjänne, kahvat sisäänpäin – mikä Suomessa ei oikein riitä. He käyttävät kuviota palkin, hirren ja polviorrenkin yhteydessä (tai tavoin), ts. esimerkiksi palkin tavoin, palkissa tai palkin saatteena.

kaksoisjänne

kaksoisjänne
palkissa

kaksoisjanteet
saatteina

Kuviosta saa – hieman värin kontrastista riippuen – helposti vaikutelman keskellä juoksevasta serpentiinistä, eikä korojen liittäminen airutkuvioiden diminutiiveihin muutoinkaan ole erityisen suositeltavaa. Siksi keksintöä tuskin kannattaa toivottaa tervetulleeksi Suomen heraldiikkaan.

Kunnallisvaakunat -teoksessa (1970) on viidessä vuosina 1951-1958 vahvistetussa vaakunassa kuviona sädekoro, mutta vaakunaselityksissä käytetty terminä *liekkikoroa*. Kahdessa tapauksessa kaarevaa sädekoroa on nimitetty korrektilti *revontuleksi*. Sodankylän 1960 vahvistetussa kunnanvaakunassa on liekkikoro, jota myös nimitetään *liekkikoroksi*. Teoksessa on siis sama nimi kahdella korolla.

liekkikoro
SODANKYLÄ

sädekoro
KUUSAMO

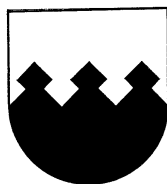
Vasta Eriksson (1982) esitteli ja nimesi molemmat korot yhtäikää. Tämän ansiosta Heraldisen Seuran rekisterissä olevien vaakunoiden liekki- ja sädekorot on nimetty johdonmukaisesti omilla nimillään, ensimmäinen vuonna 1987. Myös Raneken sanastossa (1987) molemmat korot on nimetty oikein.

Keski-Euroopassa liekkikoroa ei käytännöllisesti ottaen tunneta. Sitä osoittaa mm. se, että meikäläisittäin liekkikorolla halloinen kilpi on selitetty *parti-emanché les pièces ondées*, siis hammaskoroksi, jossa on hampaat ovat aaltomaisia.

Sädekoro on sekin selvästi harvinainen. Harvinaisuutta kuvaa se, että esimerkkitaupaukseksi tarjoillaan yhtä ja samaa herra Colmanin vaakunaa, jossa on sädekoroinen paalu ja että Stalinsin (1952) kuuden kielen heraldinen glossaari ei mainitse koroa lainkaan. On kuitenkin ilmeistä, että silloin kun sitä käytetään, koron tarkoitus on kuvata valon säteilyä, ei lämmön ja että koro luultavimmin on lainattu heraldisen auringon ulkosyrjästä. Aurinkohan piirretään useimmissa tapataupauksissa sädekoron avulla.

Suomen ja Ruotsin liekkikoro vuorostaan vaikuttaa jossakin määrin kirjoituspöytätyölle. Tähän viittaa sekin, että kun sen kuvan puurtaa esiin Keski-Euroopan vaakunakirjallisuudesta, se jo nimetään säteiden avulla (*rayonné*) tai edellä kerrotun tavoin kiertoilmauksin. Turnajaiskilvellä näiden kahden koron ero joka tapauksessa olisi riittämätön, eikä eronteon tarvetta nykyisinkään ole helppo havaita.

9. Linnakekoro

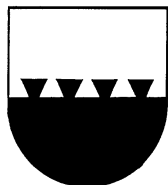
linnakekoro

Koro oli jo Hellströmillä (1951) *linnakekoron* nimisenä kaiketi Berghmanin (1938) *skansskurasta* suomennettuna. Silti niin Savitaipaleen 1953 kuin Joensuun 1957 vahvistetuissa kunnanvaakunoiden selityksissä sitä nimitettiin *vallikoroksi*. Tästä syystä myös Kunnallisvaakunat -julkaisun (1970) glossaarissa on vallikoro. Eriksson (1982) otti kuitenkin teokseensa linnakekoron, ja vastavasti Heraldisen Seuran vaakunarekisteriin vuodesta 1984 lähtien merkityissä vaakunoissa, joita on kymmenkunta, koroa on nimitetty yksinomaan linnakekoroksi.

Pohjoismaiden – lähinnä Suomen ja Ruotsin – aatellisvaakunoissa oleva laskostetun nauhan ja perspektiivin avulla jotenkuten hahmoteltu vallinsarven ja muurin yhdistelmä lienevät linnakekoron esikuvia. Koro on Ranekella (1987), mutta muualta Euroopasta sitä koroksi esiteltynä tuskin löytää. Tätä osoittaa mm. se, että koro on Raneken ranskankieliseen lisäviikkoon (1988) ranskannettuna

samaa heimoa kuin kuulakärkikoro, nimittäin muotoa *vivré sommé de carreaux* ja että Rietstapissa (1884) selitykseksi tarjotaan kuvailua »valli, jossa on ulos- ja sisäänpäin pistäviä nurkkauksia».

10. Lohenpyrstökoro

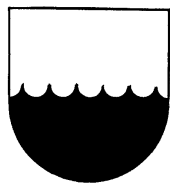
lohenpyrstökoro

Lohenpyrstökoron esitteli Hellström (1951). Nimi on turhankin suora käänнос Berghmanin (1938) käyttämästä *laxstjärskurasta* (pelkkä *pyrstökoro* olisi riittänyt). Vuonna 1955 sen avulla luotiin Keravan kunnanvaakuna.

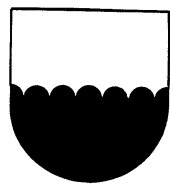
Koron perusmuoto saattaa houkutella pitämään sitä sakarakoron muunnoksena, mutta sitä se ei ole. Niin suomalainen ja ruotsalainen nimi kuin englantilaisten *dovetailed*, ranskalaisten *mortaisé* ja saksalaisten *Breitzinnen* viittaavat kaikki puuseppien käyttämään kulmaliitokseen. Veyrin-Forrerin (2000, s.29) käyttämä vaihtoehtoinen sanonta *ente en queue d'aronde* on sekin sinkkanurkan nimitys, vaikka puhuukin pääskynen pyrstöstä (aronde = pääskynen).

Koro kuuluu koroja esitteleviin asetelmiin teoksessa kuin teoksessa, mutta on todellisessa käytössä harvinainen. Armorial Gelren vanhoissa vaakunoissa sitä ei ole lainkaan. Suomessakin se on vain kahdessa kunnanvaakunassa ja kymmenkunnassa Heraldisen Seuran rekisteröimästä tuhannesta nykyvaakunasta. Koron sakaroita sen sijaan on käytetty lähes koromaisesti nuorehkoiden vaakunoiden turnajaiskaluksissa aiemmin suosittujen sakarakoromaisten ulokkeiden sijasta.

11. Nirhakoro ja nyhäkoro

nirhakoro

nyhäkoro

Nämä korot tuntuvat olevan kutakuinkin kaikissa heraldisissa yleisteoksissa ehkäpä siksi, että niitä on laajalti käytetty vaakunoiden erotteluun, ahkerimmin Skotlannissa. Vanhojen vaakunoiden nirha- ja harvinaisempi nyhäkoroinen reunus on joksinkin poikkeuksetta erottelun merkki.

Ensimmäiset suomenkieliset nimitykset ovat peräisin Hellströmiltä (1951), joka suomensi Berghmanin (1938) *karvskuran vuolukoroksi* ja *fjällskuran suomukoroksi*. Suomennoksia kritisoitiin, eikä niitä kunnanvaakunoiden selityksissä käytettykään. Etuliitteiksi otettiin kasviopista tutut *nyhä* ja *nirha*, jotka kieltämättä tuntuvat luontevammilta. Nyhää oli sitä paitsi käytetty jo 1950 Kiukaisten kunnanvaakunan selityksessä muodossa *nyhäin harjakoro*. Siksi Kunnallisvaakunat -teoksen (1970) glossaarisissa ovat yksinomaan nämä nimitykset. Kuitenkin vielä 1974 Heraldinen Seura rekisteröi suomukoroisen vaakunan ja Eriksson (1982) antoi teoksessaan kummatkin vaihtoehdot. Karalla (1989) ja Heraldiiikan oppaassa (1998) ovat termeinä enää vain *nirha-* ja *nyhäkorot*.

Vierasmaalaisista termeistä ei ole muuta huomautettavaa kuin, että ranskalaisilla on kolmikaarisille nirha- ja nyhäkoroille omat oppisanat, *echancré* ja *nuagé*. Muissa maissa vain ilmoitetaan kaarien luku.⁸

Molemmat korot ovat epäsymmetrisiä koroja, joten ne edellyttävät sopimusta suunnasta. Se mukaan nirhakoron nirhat ja nyhäkoron nyhät osoittavat kilven ja-oissa ylöspäin tai heraldisesti oikealle ja airutkuvioiden reunaviivana kuviosta ulospäin. Joskus vain voi tuottaa ongelmia se, että kilven jako ja airutkuviot eivät kaikkialla eroa toisistaan yhtä selvästi kuin meillä. Vertaa esimerkiksi Ruotsin Öckerön kunnanvaakunaa selitykseensä (Neveus 1992).

Moderneissa vaakunoissa – ja veneilijöiden heraldisissa lippumerkeissä – nirhakoroa on pyritty tarpeettomasti ja hieman harhaanjohtavastikin käyttämään veden vertauskuvana.

12. Okakoro

oka-
koroinen
paalu

Berghmanilla (1938) on korokuvastossaan *törnskura* ja Hellströmillä (1951) vuorostaan sen suomennos *okakoro*. Myöhemmin sen esittelee Eriksson (1982) kahdella tapaa piirrettynä sekä häneltä lainattuna Kara (1989) ja vihdoinkin Heraldiiikan opas (1998) yrittäen tarpeettomasti saada siitä symmetrisen.

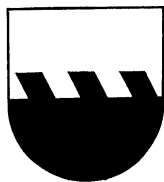
Ranskan-, englannin- tai saksankielisistä teoksista sen vastinetta ei löydy, ei liioin vaakunaluetteloista. (Kielellisesti *törnskura* vastaa kyllä saksankielessä *Dornenschnitt*, mutta heraldiikassa tällä tarkoitetaan nirhakoroa.) Puolestavälistä 1300-lukua peräisin olevassa Zürcher Wappenrollessa on tosin kahdessa vaakunassa okakoron henkiseksi kantaisäksi ehkä sopiva kuvio. Sen selitys on Popoffin (1986) mukaan *bande garnie d'épines* eli piikikäs palkki. Vihjettä saa – jos selitys on korrekti – huomattaessa, että *épine* on sekä piikki että orjantappura. Jos kuvio käsitetään pätkäksi orjantappuran varmta, katoaa siitä koroluonne saman tien.

Koron voisi haitatta poistaa myös Suomen korovalikoimasta ja jättää kuriositeetiksi se ainokainen, jonka kirjoittaja on yhdestä Heraldisen Seuran rekisteröimästä vaakunasta (nro 971) löytänyt.

13. Oksakoro

Oksakoro on Hellströmin (1951) suomennos Berghmanin (1938) *grenskurasta*. Muu Eurooppa ei yhdistä koroa yhtä suoraviivaisesti oksiin kuin Pohjoismaat. Ranskalaisten *crénelle à plomb* ja saksalaisten *Schrägzinnenschnitt* viittaavat vinoihin sakarakoron sakaroihin, eikä englantilaisten *raguly* liioin liity etymologialtaan oksaan. Tästä johtuu, että jollei kysymyksessä ole kilven jako, vaan sanokaamme palkki tai paalu, käytetään yleensä muita oppisanoja kuin edellä mainittuja.

⁸Todettakoon kuitenkin, että on olemassa myös kuulakärkinen nirhakoro (utrechttiläisen von Winssenin vaakunassa). Sitä on pidettävä samanlaisena tilapäiskorona kuin edellä s. 12 kerrottu kuulakärkikoro.

oksakoro

Ranskalaiset ja joskus englantilaisetkin käyttävät esimerkiksi palkin yhteydessä puunrunkoon liittyvää termiä *ecoté*. Saksalaiset vuorostaan liitävät airutkuvioihin oksaa merkitsevän etuliitteen *Ast*, siis *Astpfahl*, *Astbalken* jne. silloinkin, kun piirrostopa ei lähene naturalistista, mitä se sivumennen sanoen ranskalaisten *ecotén* yhteydessä usein tekee. Tunnetuimpia tämän ryhmän kuviota lienee Burgundin risti.

Niin metsään viittaavasti kuin oksakoroa voitaisiin käyttääkin, sitä on luultavasti havu- ja kuusikoron vuoksi yllättävän vähän suomalaisissa vaakunoissa, nimittäin vain kolmessa kunnanvaakunassa ja puolessa tusinaa Heraldisen Seuran rekisteröimistä.

14. Pilvikoro

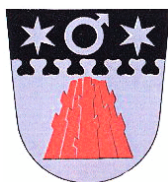
pilvikoro

painanteinen
pilvikoro

»englantilainen»
pilvikoro

KULLAA

Pilvikoroa on kaksi muotoa. Yksinkertaisen *pilvikoron* osaset ovat pyöreäpäisiä, joskus melkein pallomaisia, toisen eli *painanteisen pilvikoron* lommolle painuneita ja sivuille levenneitä. Joidenkin lähteiden mukaan ensiksi mainittu olisi vanhempi muoto. Kolmas, etenkin englantilaisten suosima piirrostopa jää näiden väliin: osaset ovat sivulle levinneitä, mutta kaarevalakisia.

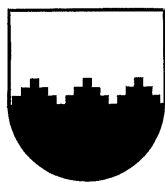
Suomessa koromuodoista tuli ensimmäisenä käyttöön painanteinen pilvikoro Kullaan kunnanvaakunassa vuonna 1950. Koron nimi on voitu saada vain Ruotsista, jossa esimerkiksi Berghmanilla (1938) on *trykt skyskura*. Hellström (1951) tosin nimittää tätä koroa pelkäksi pilvikoroksi eikä esittele yksinkertaista pilvikoroa ensinkään. Kunnallisvaakunat-teoksen (1970) glossaarissa on siinäkin vain painanteinen pilvikoro, mutta oikein nimettynä. Erikssonilla (1982) ja sitä mukaa muillakin suomalaisilla molemmat esiintyvät nyky nimillään.

Englannissa kumpikin muoto – mikäli heillä onkaan kuin yksi – on *nebuly*. Ranskassa painanteinen on *nebulé*, mutta yksinkertainen *enté*, jos eroa halutaan korostaa. Saksaksi pilvikoro on *Wolkenschnitt* ja painanteinen *Doppelwolkenschnitt*, mutta he käyttävät yleensä mieluummin sellaisia termejä kuin *Wolkenbalken* tai *Wolkenbord* (pilvikoroinen hirs, pilvikoroinen reunus).

Vanhoissa vaakunoissa – varsinkin Italiassa, mutta muuallakin – on usein sillä tavoin piirrettyjä ja väritettyjä pintoja, että ulkonäön perusteella on vaikea sanoa, onko kysymyksessä pilvikorolla useaan kertaan katkaistu kilpi vai oravannahka. Myös jyrkkäaaltainen aaltokoro ja pilvikoro eroavat perin vähän toisistaan. Tätä kuvannee esimerkiksi se, että Mortemarin herttuoiden vaakuna oli vanhan vaakunaselityksen mukaan aaltokorosisesti, mutta uuden mukaan pilvikorosisesti viidesti katkoinen (Woodward, s. 93).

15. Porraskoro, porraspääty ja porraspäätykoro

Hellströmillä (1951) on ruotsalaisten *trappskurasta* suomennettu *porraskoro*, joka semmoisenaan tosin on vain palkin tai vastapalkin suuntaisen hammaskoron erikoistapaus. Sen vuoksi sitä ei ole kaikissa koroluetteloissa. Berghmanilla (1938) on myös kulman muotoinen *dubbeltrappskura*, jonka Eriksson (1982) esittelee *kaksoisporraskorona*, mutta antaa sille kuitenkin myös rinnakkaisnimen *päätykoro*. Muuta kuviota kuin kolmiomaista talon päätyä muistuttavaa tällä korolla ei juurikaan saa aikaan. Kun kolmiomainen kuvio puolestaan ei oikein täytä koron kriteerejä, se muutettiin Raneken (1987) pohjoismaista sanastoa varten *porraspäädyksi*. Ruotsissa se oli vastaavasti ristitty *trappgaveliksi*.

porraspäätykoro

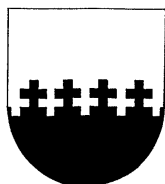
Porraskorolla aikaansaatuja porraspäätyjä ja muita sen tapaisia kuvioita on Ruotsi-Suomen keskiaikaisissa sinettivaakunoissa (ks. Hildebrand 1867) useita Knut Possen vuoroväristä porraskoroista kokoruutua myöten, joten mikään viime aikojen tuote tämä koro ei ole.

Keski-Euroopassa koron nimitykset johtuvat myös Ranskassa talon päädyistä (*pignon*), mutta joissakin tapauksissa myös porrastasanteista (*perron*). Saksalaiset nojaavat portaisiin (*Stufe*) ja englantilaiset askelmaan (*grade*) – mikäli ylimalkaan käyttävät muita kuin hammaskorojen variantteja.

Koska kuvio ei ole tarkoin määrämuotoinen, näkee vaakunaselityksissä joukon alussa esitetyn asetelman termeistä johdettuja muunnelmia. Esimerkiksi *pignonné a trois montants* (kuvassa on kolmiportainen porraspääty) tai *fascé peronné* (kuvassa on hirsi, jonka yläreunassa on porraspääty) tai *gestuftes Schragenkreuz* (porraskoroinen vinoristi) ja *Stufensparre* (porraskoroinen polviorisi).

Vierekkäisten porraspäätyjen muodostama koro tunnetaan erityisesti edellä viitatuista Ruotsin vanhoista sinettivaakunoista, joiden yhteydessä sen nimi oli yksinkertaisesti niin ja niin monta (yleensä kolme) *stengafilar*. Samaa metodologia, joskin terminä *trappgavlar* käyttää Hellström (1941). Raneken sanastossa (1987) kuvio on kuitenkin nimetty *trappgavelskuraksi* ja suomennettu *porraspäätykoroksi*. Sanastoiesimerkkien mukaan koron nimi saadaan muissakin kielissä lisäämään avulla porraskorosta. Esimerkiksi Englannissa porraskoro on *grady*, porraspäätykoro *embattled grady*.

16. Ristikoro

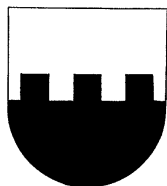

ristikoro

Koro on Berghmanilla (1938) *korsskurana* ja sitä mukaa *ristikorona* niin hyvin Hellströmillä (1951) kuin 1980-luvun suomalaisteksteissä ja Raneken sanastossa (1987). Se on myös Veyrin-Forrerilla vuoden 1952 painoksessa ristikorolla katkaistun esimerkkivaakunan selityksessä *coupé croiséte*. Oswaldilla (1984) on *Kreuzschmitt*, mutta Englanti ei tunne kuviota lainkaan. Ainoat esimerkit, jotka kirjoittaja on löytänyt muualta kuin heraldisten yleisteosten oppisivuilta ovat Karkun 1952 vahvistetun kunnanvaakunan ristikoroinen vihkiristi sekä kolmen Suomen Heraldisen Seuran 1980- ja 1990-luvuilla rekisteröimän vaakunan ristikorot.

Koroa voitaneen pitää kohtalaisen nuorena »kirjoituspöytäkorona», jonka erotuvuus varhemmissa kenttäoloissa olisi ollut huono. Nuoruuteen viittaa sekin, että Rietstap (1884) selittäessään keskieurooppalaisen Egenin vaakunan suomalaisittain ajatellen kolmirististä ristikoroa joutuu epäilemättä koro-käsitteen ja sitä mukaa myös kuvion outouden vuoksi selittämään sen ikään kuin vaakunassa olisi *kolme sakarakoron sakaraa ja jokaisella pieni risti*.

17. Sakarakoro, kaksoissakarakoro ja hammastettu sakarakoro

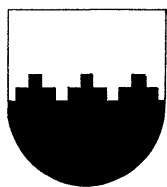
sakarakoro

Oppisanana *sakarakoroa* käytettiin jo 1950 Säamingin kunnan vaakunan sakarakoroisen kilven selittämiseen epäilemättä suomentamalla Ruotsin *tinnskura* tai saksalaisten *Zinnenschnitt*. Hellström (1951) otti sen kirjaseensa ja sitä mukaa myös muut suomalaiset kirjoittajat.

Sakarakoro on vanha koro ja kohtalaisen paljon käytettykin, mikä ehkä selittää sen yhteydessä muualla maailmassa sovelletun termistön monisärmäisyyttä ja vaihtelevuutta. Tästä puolesta antakoon Ranska yleiskuvan – joka soveltuu melko hyvin myös Englantiin.

Termiä *crenelé* käytetään vain sakarakoroisen airutkuvion yläreunasta (reunukessa sisäreunasta) puhuttaessa sekä yleensä kilven jaoissa. Jälkimmäiselle on tosin myös vaihtoehtoinen termi, nimittäin *enclavé*. Tätä käytetään erityisesti, kun sakaroita on määräluku; esimerkiksi kolmisakaraisten sakarakoron katkaisema on *coupé-enclavé de trois pièces*. Välttämätön edellytys määräluku ei kuitenkaan ole. Lisäksi *enclavé* näyttää olevan suosittu vaihtoehto kilven lohkaaisuissa. Esimerkiksi sakarakoroisesti vastalohkaistu voi olla *taillé-enclavé*.

Airutkuvion alareunassa sakarakoron nimi on *bastillé*, mutta kun koro on kuvion molemmissa reunoissa, käytetään termiä *bretessé*, mikäli sakarat ovat kohdakkain. Jos ne ovat vuorottain, on termi *bretessé contre-bretessé*. Tässä yhteydessä voitaneen lisäksi todeta, että termi *crenelé à plomb* vastaa meidän oksakoroamme ja että ranskalaisilla on myös reunus, joka syntyy pelkistä sakarakoron sakaroista ilman, että niitä yhdistäisi mikään muu kuin enintään kilven reunaviiva. Kuvion nimi on *denticulé*.

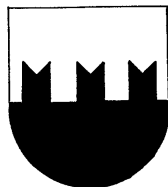

kaksoissakarakoro

Englannissa *crenelén* vastine on *embattled*, muta ei yksinomaisten. Erityisesti airutkuvioissa käytetään myös englannistettuja ranskalaistermejä ja -rakenteita. Esimerkiksi vain yläreunaltaan sakaroitu hirsi on *embattled* tai *crenelled*, hirsi sakarat kohdakkain on *bretessed*, mutta vuorottain *embattled counter embattled*. Sen sijaan *bastillén* vastinetta heillä ei ole, vaan tarvittaessa käytetään samanlaista keinoa kuin mekin sanomalla *embattled in base*.

Myös saksalaisilla on *Zinnenschnittin* rinnalla muunlaisia ilmaisuja eri tavoin sijaitseville koroille. Esimerkiksi sakaroiden sijaitessa kohdakkain termi on *gegenzinnen* ja vuorottain *wechselszinnen*. Lisäksi käytetään tyypillisesti saksalaisia muotoja *Zinnenbalken* (sakarakoroinen hirsi), *Zinnenfuss* (sakarakoroinen tyviö) jne. Oksakoro, *Schrägzinnenschnitt*, kuuluu saksalaisillakin sakarakoroihin.

Hellströmillä (1951) on termi *sakarainen sakarakoro*, jossa on sama logiikka kuin englantilaisten *battled-embattled*-termissä. Se olisi käytössä kuitenkin hankala, joten Eriksson (1982) muutti sen – Ruotsin ja Saksan malliinko? – *kaksoissakarakoroksi*. Ranskalaiset liittävät tämän koron porraskorojen ryhmään nimittämällä sitä milloin *perronné* (Galbreath 1977), milloin *pignonné* (Veyrin-Forrer 2000). Kuitenkin Raneken sanaston (1987) lisävihkossa koro on ranskannettuna *èmanché-crenelé*, sen on toisin sanoen katsottu kuuluvan sakarakoroihin.

hammastettu
sakarakoro

Sakarakoron toisen muunnoksen sakaroiden yläreuna on lovettu. Hellström (1951) nimittää sitä *hampaiseksi sakarakoroksi*. Tässä muodossa sitä käytettiin Heraldisen Seuran rekisterissä (nro 83) vielä vuonna 1964. Eriksson (1982) muutti sen *hammastetuksi sakarakoroksi*, mikä kielellisesti on parempi, mutta siinäkin on se ongelma, että koska suomenkielessä attribuutti taipuu pääsanansa mukaisesti, joudutaan vaakunaselityksissä monesti hie-
man konstikkaisiin rakennelmiin. Niiltä välttyttäisiin, jos koron nimi olisi *pykäläristin* kanssa analogisesti *pykäläkoro*. Tämän koron ranskankielinen nimitys *crenelé-entaillé* ja saksankielinen *Kerbzinnen* viittaavat molemmat lovimaiseen pykälään. Saksalaisilla on

tosin myös nimitys *Welschzinnen*, joka kai voitaisiin suomentaa ranskalais-sakaraksi. Englanti ei tunne koko koroa.

Sakarakorot, joissa loven tilalla on piikki, lienee luokiteltava kuriositeetteihin kuuluviksi kokeiluiksi.

18. Ässäkoro

apilaässäkoro
SÄYNEINEN

Koron perusmuoto on kahden, toisinaan loivan, toisinaan lähes puoliympyräisen, eri suuntiin aukeavan kaaren muodostama jakoviiva, joka voi olla niin S-kirjaimen kuin kysymysmerkin tapainen. Toinen ässäkoron muoto on muutoin samanlainen, mutta viivan päätteinä ovat joko apilan, lehmuksen, vesilehvän tai jotkin muutkin lehdet. Tällöin nimeen tulee lehdestä kertova etuliite.

Berghmanilla (1938) on pelkästään ensiksi mainittu tyyppi *esskuran*-nimisenä. Hellströmillä (1951) vuorostaan on vain *apila-ässäkoro*, joka on liitetty Suomessa varhaiseen Skytten vaakunaan.

Ks. esim. *Heraldica Fennica* (1978) ja Toukonen (2002). Erikssonilla (1982) on vain perusmuotoa oleva ässäkoro, Ranekella (1987) ei kumpaakaan.

Apilaässäkoro on myös Säyneisten 1964 vahvistetussa kunnanvaakunassa S-kirjainta tavoitellen, mutta Kunnallisvaakunat -teoksen (1970) sanastoon se ei päässyt, koska vaakunaselityksessä on virhe: koro on selitetty apilakoroksi.

Lukuun ottamatta saksalaisen Leonhardin (1978) ylipursuavaa teosta ässäkorja ei vieraskielisessä heraldisessa kirjallisuudessa näy käsiteltyä. Leonhardilla on mm. termit *Kurvenspaltung*, *Slangenlinienteilung* ja *mitt Kurvenschnitt geteilt*, joissa kaikissa on yksinkertainen ässäkoro. Muista saksalaisista esimerkiksi Oswald (1984) ei tunne termejä.

Pelkkää ässäkoroa ei varhemmin näytä mielletyn omamuotoiseksi jakoviivaksi. Esimerkiksi Greiffin vaakunassa (Armorial Gelre, nro 212) on meikäläisittäin ässäkorolla kolmesti halkoinen kilpi selitetty yksinkertaisesti termillä *ondé*, toisin sanoen turvauduttu lähinnä aaltokoraa vastaavaan ilmaukseen. Pelkkä ässäkoro tuskin onkaan kovin etevä koro, apilaässäkoron tyyppinen sitä vastoin kyllä.

Viivakorot

Yleensä heraldisten termien väliset rajankäynnit ovat hankalia – ja enimmäkseen melko tarpeettomiakin. Voitaneen silti myöntää, että seuraavassa esiteltävät jakoviivat poikkeavat luonteeltaan monimutkaisemmista koroista niin selvästi, että ne sopii rajata omaksi ryhmäkseen. Niitä on viisi: kaarikoro, kulmakoro, polvikoro, salamakoro ja jo edellä käsitelty ässäkoron yksinkertainen muoto

19. Kaarikoro

MÄNTYHARJU

LEIVONMÄKI

KITTILÄ

Hellström (1951) käyttää sanontoja *kaarellinen lakio* ja *kaarellinen polvikoro*. Sanamuoto viittaa siihen, että hän ei pitänyt kaarta korona, vaan haki vain ruotsin *inböjd-* ja ranskan *ployé-*sanojen vastinetta huomaamatta, että suomenkielessä sisäänpäin kaartuva on kovera (jollaisia hänen esimerkkikuvionsa olivat). Kaarellinen muuttui kunnanvaakunoiden selityksissä kielellisesti parempaan muotoon eli kaareksi jo Mäntyharjun (1953) kunnanvaakunan selityksen *kaarityviössä* ja sitten Leivonmäen vaakunaselityksessä (1956) *kaarikoroksi*.

Näitä termejä käytettiin kuitenkin edellä kerrotun kaarellisen polvikoron antaman esimerkin kannustamana yksioikoisesti myös koverasta hirrestä (Heinolan vaakunaselitys 1958) ja koverasta lakiosta (Kittilä 1963). Kunnallisvaakunat-teoksen (1970) glossaarissa on kaarikoron kuvana ylöspäin kaareutuva viiva, samoin Erikssonilla (1982).

Sitä epä johdonmukaisuutta, että kaarikoro merkitsisi sekä ulospäin että sisäänpäin kaarevaa pyrki Kara (1989) korjaamaan suosittelemalla sisäänpäin kaareviin tapauksiin termiä *kovera*. Samaa linjaa noudatti sittemmin myös Heraldiiikan opas (1998). Lähinnä käytännön syistä poikkeukseksi on »sovittu» *kaarihirsi* – joka tarkkaan ottaen on yläreunaltaan kaareva ja alareunaltaan kovera hirsi.

Berghmanilla (1938) on kaarikoraa vastaava *bågskura*, mutta myös *inböjd mantelsnitt*. Muualla Euroopassa turvaudutaan normaalikielen koveraa ja kuperaa tarkoittaviin sanontoihin: Ranskassa *courbé*, *ployé*, *vouté*, Englannissa *arched*, *embowed* ja Saksassa *eingebogen*, *ausgebogen*.

20. Kulmakoro

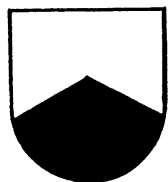

VON TALE

Suomen heraldiikkaan *kulmakoro* ilmestyi vasta 1987. Termi tarvittiin ja luotiin tuolloin Raneken sanastossa olevan *vinkelsnittin* suomenkieliseksi vastineeksi. Siitä se sitten siirtyi sekä Karan (1989) että Heraldikan oppaan (1998) korokuvastoihin. Käyttöä sille ei meillä ole ollut. Saksalaisilla (Oswald 1984) kuvio on nimeltään *Winckelschnitt* ja ranskalaisilla (Stalins 1952) *en équerre*-sanonta. Molemmat viittaavat puusepän kulmaviivottimeen. Englantilainen vastine on (Elvin 1889) *angled*.

Koro on yleisestikin käytöltään melko rajallinen. Esimerkkinä esitellään kaiketi useimmin kulmakoroisesti neljakoinen kilpi – jollainen on muun muassa braunschweigilaisella von Talella. Kulmakorolla katkaisuja kilpiä näkee niitäkin, mutta siihen se sitten jää.

21. Polvikoro

polvijakoinen kilpi

Polvikoro on epäilemättä polviorren ja polvijaan synnyttämä »puolikoro», jos näin sallitaan sanaa. Se kuvaa ensinnäkin kulman muotoista kilven jakoa, johon kuitenkin voidaan liittää mukaan toinen koro. Esimerkiksi sopii sahakoroinen polvijako. Toisekseen polvikoroa ei voi järkevästi käyttää muiden airutkuvioiden yhteydessä kuin tyviön.

Ruotsissa (Berghman 1938) polvijako on *mantelsnitt* tai joskus *sparresnitt*, mutta myös *mantelskura* tunnetaan. Ranskassa polvijako on yksinkertaisena *mantelé*, moninkertaisena *chevronné*, Englannissa yksinkertaisena *per chevron*, moninkertaisena *chevronny*. Huomattava on, että monella Suomessa polvikoron tai polvijaan avulla aikaansaadulla kuviolla on Keski-Euroopassa oma erisnimensä ja erilainen syntykin.

Suomessa polvikoron (ja polvijaan) alkutaival näyttää olleen hivenen karikkoinen. Ensimmäistä kertaa polvikoro esiintyy, joskin *harjakoron* nimisenä, Rancken-Pirisellä (1949). Se on määriteltä työksen sanastossa »suoran tai koveran kärjen reunaviivaksi» – mitä se yleisimmässä muodossaan ei hyvin vastaa.

KIUKAINEN

Kun sanastossa on myös polviorri, olisi odottanut, että nimen anossa olisi turvauduttu sen eikä kärjen muotoon. Joka tapauksessa, kun syyskuussa 1950 vahvistettiin Kiukaisten kunnanvaakuna, kärjen muotoista kilven jakoa kuvattaessa käytettiin *harjakoro*-termiä. Tähän termiin turvauduttiin sitten muissakin tapauksissa, ja Kunnallisvaakunat-teoksen (1970) sanastoon tuli ymmärrettävästi *harjakoro* eikä *polvikoro*. Kuitenkin jo Hellströmillä (1951) on johdonmukainen sarja *polviorri* > *polvijako* > *polvikoro*, joista viimeiseksi mainittu esiintyy ensimmäisen kerran oppisanaan lauseessa »polvikoro jakaa kilven polvijakoiseksi» (s.17).

Eriksson (1982) sivuuttaa niin polvikoron kuin harjakoron ja jopa polvijaon kokonaan. Kara (1989) on pyrkinyt selkiyttämään polvikorolla aikaansaatuja ja muiden kulmanmuotoisten kuvioiden eroja sekä erityisesti irrottamaan polvikoron kärjestä (s.46).

Suomen Heraldisen Seuran vaakunarekisterissä käytettiin vielä 1985 harjakoraa, mutta sen jälkeen vain polvikoraa.

22. Salamakoro

ROVANIEMEN MLK

Berghmanilla (1938) on *blixtskura* ja Hellströmillä (1951) vastaa vasti *salamakoro*. Vuonna 1956 salamakoraa käytettiin Rovaniemen maalaiskunnan vaakunassa, joten se pääsi Kunnallisvaakunat -teoksen (1970) glossaariin ja sen jälkeen muihin heraldisiin opaskirjoihin: Eriksson (1982), Kara (1989) ja Heraldiiikan opas (1998). Heraldisen Seuran vaakunarekisterissä on puolenkymmentä salamakoroista vaakunaa, vanhin vuodelta 1974.

Muualla koro näyttää olevan lähes tuntematon. Elvinillä (1889) se kuitenkin on jopa korokuvastossa, mutta nimitys on *bewelled*, joka ei mitenkään liitä sitä salamaan. Raneken (1987) lisävihkossa sille ei anneta termiä, vaan ranskannos: *coupé en forme de fourdre*. (Fourdre on salama, mihin ranskannoksessa on epäilemättä päädytty vain siksi, että alkutekstiin sisältyy sana salama.)

Selvää sopimusta ei liene siitä miten koro on piirtäminen. Käytettäessä koroa pelkästään kilven jakoviivana tuntuu »heraldisimmalta» tapa, jossa koron heraldisesti oikeanpuoleinen (tai ylempi) kärki osoittaa ylöspäin (tai oikealle). Airutkuvion reunoissa suunnan on kuitenkin epäilemättä viisainta määräytyä vaakunan sisällön ja kuvion selkeyden perusteella.

Korojen yleisyys

Armorial Gelren korot

Vanhempien aikojen korokäytännöstä saa ehkä jonkinlaista osviittaa Armorial Gelren perusteella. Kuvastossa on noin 1700 vaakunaa 1400-lukua vanhemmalta ajalta. Koroja niistä on 90:ssä eli 5 %:ssa. Ne jakautuvat lajeittain oheisen asetelman mukaisesti.

Hammaskoroja ¹	28
Nirhakoroja	25
Sakarakoroja	23
Aaltokoroja	8
Hakulikoroja ²	3
Pilvikoroja	2
Porraspäätykoroja	1
YHTEENSÄ	90

¹ Sisältää myös saha- ja sudenahammaskorot.

² Eivät vastaa näöltään hakulikoroamme, vaikka selitys on palisssä.

Suomen kunnallisvaakunoiden korot

Kuntien vaakunoita on 550, joista 192:ssä eli 34 %:ssa on koro. Ne jakautuvat seuraavasti:

Aaltokoroja	110	Lohenpyrstökoroja	2
Sahakoroja	13	Linnakekoroja	2
Liekki- ja sädekoroja	10	Hammaskoroja	2
Havukoroja	9	Sudenahammaskoroja	1
Sahakoroja	7	Kynsikoroja	1
Kuusikoroja	6	Lehmuskoroja	1
Nyhäkoroja	3	Nirhakoroja	1
Oksakoroja	3	Ristikoroja	1
Painanteisia pilvikoroja	3	Turkiskoroja	1
Apilakoroja	2	Ässäkoroja	1
	YHTEENSÄ		179

Lisäksi Kaarikoroja 10, Polvikoroja 2 ja Salamakoroja 1, yhteensä 13

Ruotsissa kunnanvaakunoita on 280, joista 78 :ssa on koro. Koroista on aaltokoroja 67 eli 85 %. Tanskan kunnanvaakunoita on 233. Niissä on koro 65:ssä. Koroista on aaltokoroja 58 eli 90 %. Hollannin kunnanvaakunoita on 1006, joista koro on 86:ssä. Koroista on aaltokoroja 49 eli 55 %.

Pohjoismaiden ja Keski-Euroopan välinen ero on selvä: Suomen, Ruotsin ja Tanskan kunnallisvaakunoista 28-29 %:ssa on koro, Hollannin vain 9 %:ssa.

Suomen Heraldisen Seuran rekisteröimien vaakunoiden korot

Käytetyssä käsikirjoituksessa ovat vaakunat nro 1-1000. Näistä 311:ssä on koro. Korot jakautuvat seuraavasti:

Aaltokoroja	145	Pilvikoroja	6
Sakarakoroja	19	Apilakoroja	6
Hammaskoroja	13	Sahakoroja	5
Havukoroja	13	Oksakoroja	5
Kuusikoroja	11	Sudenhammaskoroja	5
Liekkikoroja	10	Turkiskoroja	4
Ässäkorja	10	Hakulikoroja	4
Lohenpyrstökorja	9	Ristikoroja	3
Linnakekorja	7	Nyhäkorja	3
Sädeekoroja	7	Lehmuskoroja	3
		Okakoroja	1
		YHTEENSÄ	287

Lisäksi kaarikoroja 11, polvikoroja 8 ja salamakoroja 5

Suomen moderneissa porvarisvaakunoista on siis lähes joka kolmannessa jokin koro ja koroista vuorostaan 47 % on aaltokoroja.

Armorial Généralen vaakunoista 2–3 %:ssa on koro. Koroista 35 % on aaltokoroja ja 25 % sakarakoroja. (Tiedot perustuvat satunnaisotantaan, joka käsitti noin 5000 vaakunaa.)

Balttilaisissa vaakunoissa on niissäkin Baltisches Wappenbuchin perusteella arvioiden noin 3 %:ssa koro ja koroista vuorostaan lähes puolet on aaltokoroja.

Lähdeteokset

Achen, Sven Tito 1967: Danske kommunevåbener

Armorial Gelre 1992 (1370-1414)

Berghman, Arvid 1938: Heraldiskt vademecum

Elvin, Ch. N. 1889: A dictionary of heraldry

Eriksson, Olof 1981: Tarinaa risteistä

— 1982: Heraldiiikka ja symbolit

Foster, Joseph 1989 (1899): The dictionary of heraldry

Fox-Davies, A. C. 1986 (1904): The art of heraldry

Galbreath, D.L. 1977: Manuel du blason

Gwynn-Jones, Peter 1998: The art of heraldry

Hellström, B, Harald 1941: Kort handledning i heraldik

— 1951: Vaakunatietoutta

Herold 1981: Wappenfibel, Handbuch der Heraldik, 17. pain.

Hildebrand, B.E. 1867: Svenska sigiller från medeltiden

Kara, Kimmo 1989: Vaakunaselitys

— (toim.) 1998: Heraldiiikan opas

Klingspor, Carl Arvid 1883: Baltisches Wappenbuch

Kunnallisliitto 1970: Suomen kunnallisvaakunat (1. pain., 2. pain. 1982)

Menestrier, C.F. 1976 (1688): La methode du Blason
 Neubecker, Ottfried 1976: Heraldry
 Neveus, Clara 1992: Ny svensk vapenbok
 Oswald, Gert 1984: Lexikon der Heraldik
 Popoff, Michel 1986 (1335-1345): Le rôle d'armes de Zurich
 Rancken, A.W. – Pirinen, Kauko 1949: Suomen vaakunat ja kaupunginsinit
 Raneke, Jan 1987: Nordisk heraldisk terminologi
 — 1988: Terminologie heraldique nordique (edellisen lisäviikko)
 Raportti 1984: Heraldinen kongressi Helsingissä 1984
 Raportti 2002: Heraldinen kongressi Dublinissa 2002
 Rietstap, J.B. 1884: Armorial général
 Stalins, A 1952: Vocabulaire-Atlas-Héraldique
 Suomen Heraldinen Seura 1987: Heraldica Fennica
 Suomen Heraldinen Seura: Vaakunarekisteri numerot 1 - 1000. Käsikirjoitus⁹
 Suvisaari, Jukka 1990: Korot Suomen heraldiikassa. SHS:n julkaisu nro 5
 Toukonen, Juhani 2002: Heraldiiikkaa Kapatuosianmäällä. SHS:n julkaisu nro 32
 Veyrin-Forrer, Theodore 1952: Précis d'héraldique (1. pain., 2. pain. 2000)
 Woodward, John – Burnett, George 1892: A treatise on heraldry

Kimmo Kara

⁹Tätä nykyä SHS:n vaakunarekisterin tiedot on parhaiten saatavissa Seuran julkaisemasta Suomalaisia Vaakunoita -teoksesta.

Teneriffan kunnallisvaakunat

Los blasones municipales de Tenerife

Kun vuonna 1975 astuin ensi kerran Teneriffan vulkaaniselle maaperälle, tiesin heti, että tänne on päästävä Suomen räntäsateita pakoon vuosittain muutamaksi viikoksi nauttimaan saaren leudosta ilmastosta.

Menetin sydämeni kauniille maisemille ja espanjalaiselle elämänilolle ja sen kielelle. Kun maltaa poistua matkatoimistojen aurinkovarjojen alta, pois turistialueilta, vaikka lähimpään kylään, tapaat sen asukkaat keskellä olevalta torilta, Plaza Mayorilta. Jos onni on myötä, saatat kylän kahvilasta saada lasiisi »jaloin poljettua», vino del pais -punaviiniä, jossa ei ole liemmin säilöntäaineita – lohduttanee etenkin seuraavan päivän aamutoimia (A quien madruga Dios le ayuda).

Heraldiikan harrastajana ja turistina kiinnitin melko pian huomioni taksien etuoviin. Oviin oli painettuina molemmin puolin vaakunat. Teneriffalla vaakunat kertovat asiakkailleen, minkä kunnan alueelta taksi »on koitoisin». Tämän jälkeen aloin huomata vaakunoita myös muualla, etenkin julkisten rakennusten yhteydessä, kuntien rajoilla etc. Tämä runsas vaakunoitten esillä olo antoi allekirjoittaneelle sysäyksen paneutua Teneriffan kunnallisvaakunoihin ja niiden historiaan syvemmin.

Teneriffalaisten vaakunoitten runsas esiintyminen ei ole sattumaa, ovathan Kanarian saaret heraldiikastaan kuuluisan Espanjan kruunun alaisia saaria vuodesta 1496 ja Teneriffankin jouduttua lopullisesti Iberian niemimaan komentoon ja Espanjan kuninkaan alaisuuteen.

Esittelen Teneriffan kunnat ja niiden vaakunat aakkosjärjestyksessä. Pyrin löytämään jokaisesta kunnasta jotain muutakin lukijaa kiinnostavaa kuin pelkkien vaakunoitten kuvauksen. Tämä on tarpeen senkin vuoksi, että näistä tarinoistani saatava lukija helposti löytää yhtymäkohtia kuntien vaakunoitten kilpien symboliikkaan. Kilpien symboliikan, värit ja kilven ulkopuoliset elementit selitän – blasonoin – hieaman vapaammin kuin mitä heraldiikan vaakunaselitys edellyttäisi. Näin teksteistäni tulee luettavampaa enkä syöllisty muotovirheisiin. Vaakunoitten espanjankieliset selitykset ovat kovinkin vapaamuotoisia enemmän kuin mihin olemme tottuneet oman seuramme puitteissa.

Olen myös listannut, taulukossa 1, Teneriffan kunnallisvaakunat (31 kpl) ikäjärjestykseen, vaakunan myöntämisaajan ja annetun viranomaispäätöksen mukaisesti. Lähteinä olen käyttänyt Pedro Lasso Puriñosta ja Jose Gonzalez Frechiniä, jotka ovat Los blasones municipales de Tenerife-kirjan tekijöitä.

Yleistä

Kastilialainen kuningas Enrique päätti 1400-luvun alussa, että Kanarian saarista tulisi osa Kastilian kuningaskuntaa. Hän sopi normandialaisen soturin ja paronin Jean de Bethencourtin kanssa valloitusoperaatiosta. Paroni pystyi valloittamaan vuonna 1405 Fuerteventuran ja El Hierron. Gran Canarian asukkaat, guanchit, pakottivat maahantunkeutujat vetäytymään takaisin.

Espanjan kuningaskunta syntyi vuonna 1469 Aragonian kuningas Fernandon ja Kastilian kuningatar Isabelin solmiman avioliiton kautta. Tällöin jo valloitetut saaret, Lanzarote, Fuerteventura ja El Hierro tulivat osaksi Espanjaa. Vuonna 1475 Espanjan hallitsijat tekivät Portugalin kuninkaan kanssa sopimuksen, jolla Espanja sai haltuunsa Kanarian saaret ja Portugali Madeiran. Tämä oli eräänlainen aikaansa Ribbentrop-sopimus; tiedä häntä.

Kapteeni Alonso Fernández de Lugo valloitti lopulta pitkien taistelujen jälkeen Teneriffan ja La Palman lopullisesti vuonna 1496 La Lagunan kaupungin lähellä.

Maantiedettä ja historiaa

Espanjan kuningaskuntaan kuuluva Kanarian saariryhmä muodostuu seitsemästä isommasta (Tenerife, Fuerteventura, Gran Canaria, Lanzarote, La Palma, La Gomera ja El Hierro) ja kuudesta pienemmästä Atlantin valtameressä sijaitsevasta saaresta, joista La Graciosa on asuttu (kuva 1). Kanarian saaret sijaitsevat 5000 kilometriä Suomesta lounaaseen, Meksikon ja Intian leveysasteilla. Saaria kutsutaan myös ikuisen kevään saariksi, sillä sen ihastuttava ilmasto on keväisen vehreä ympäri vuoden (kuva 2).

Vanhoissa kreikkalaisissa teksteissä puhutaan »autuaista saarista» – harvat ja valitut pääsevät kuoleman jälkeen Kanarian saarille. Kanarian saarten olemassaolo dokumentoitiin ensi kertaa ajanlaskumme alkuaikoina, jolloin Rooma hallitsi suurta valtakuntaansa. Mauretanian kuninkaan Juban vuonna 30 ekr. alueelle lähettämä retkikunta huomasi saaret. Retkikunta palasi saarilta takaisin mukanaan mm. tunte mattomia koirarotuja. Retkikunnan raportit ovat edelleenkin tallella.

Ensimmäiset saarelle tulijat kutsuivatkin saaria koirasaariksi (canis – islas canarias). Jotkut tutkijat pitävät saarella kasvavaa kaktusta – cанныs – saaren nimen alkuperänä. Toiset tutkijat taas pitävät itsestään selvänä, että canarias on peräisin sanasta caanaiter, joka on erään berberiheimon nimi.

Teneriffan maakunta

Kanarian saariryhmän seitsemästä saaresta Teneriffa, La Palma, Gomera ja Hierro muodostavat yhden maakunnan, hallituksen vuonna 1927 tekemän päätöksen mukaan. Hallinnollisten siteiden yhdistämät saaret ovat säilyttäneet kuitenkin omaperäiset, historiallissosiaaliset piirteensä, jotka suovat kullekin saarelle oman persoonallisuutensa.

Kuten edellä todettiin saarten alkuperä on tarunhohtoinen. Jo Homeros puhui näistä saarista ylistäen tätä etuoikeutettua saariryhmää ja sijoitti tänne myyt-

tisen Hesperidien puutarhan, jonka keskellä seisoi taivaankannta kannattava Atlas-jättiläinen. Myös Platon samaisti saaret salaperäiseen Atlantiksen kanssa.

Teneriffa

Kanarian saariryhmän suurin saari, Teneriffa (kuva 1), muistuttaa kolmiota, jonka kärkeinä ovat Anagan, Tenon ja La Rascan niemet. Saaren keskellä selkärankana kulkeva vuorijono, jonka korkein kohta on Teide (3718 m), halkaisee saaren kahteen toisistaan selvästi erottuvaan osaan: pohjoisosa on rehevää, kosteata ja metsärikasta; eteläosa autiomaata muistuttavaa, okranväristä, vesiköyhää seutua. Teneriffa on pinta-alaltaan 2034 neliökilometriä, hieman Ahvenanmaata suurempi, ja asukkaita sillä on noin 665 000. Turistikeskus, Playa de las Américasista lentokentälle on matkaa 21 km, Los Gigantesiin 25 km, Puerto de la Gruziin 116 km, Santa Cruzeihin 75 km.

Espanjan heraldiikka

Teneriffan heraldiikka on Espanjan heraldiikkaa, joutuihan saari vuonna 1496 Iberian niemimaan heraldiikan vaikutuspiiriin. Heraldikkoveli Jukka Suvisaari on pitänyt esitelmän Espanjan heraldiikan erityispiirteistä jo aikaisemmin. Espanjan heraldiikasta löytyy paljon piirteitä katolilaisuudesta, keskiajan renesanssiajan heraldiikasta ja erityisesti löytöretkien heraldiikasta.

Edellä kuvatut erityispiirteet Espanjan heraldiikassa, vaikkakin se oli valtiollisesti suuruuden aikaa, aiheuttivat heraldiikan tason alenemisen. Tämä on nähtävissä vieläkin mm Teneriffan kuntien vaakunoissa. Teneriffan vaakunoiden kronologiasta voidaan todeta (taulukko 1), että vaakunoiden (los blasones) hyväksyminen ja vahvistaminen on ollut kovin monien viranomaisten vastuulla. Yhtenäisen heraldisen viranomaisen puute koko Espanjan alueella on ollut jarruttava tekijä mm vaakunoitien heraldisen tason valvonnassa.

Heraldikkaa Teneriffalla

Teneriffan kunnallisvaakunoita on nyt 31 kappaletta. Hämmästyttävää on, espanjalaistenkin omien mielipiteiden mukaan, että tuosta suuresta valloituksesta (La Conquista) vuodesta 1496 vuoteen 1983 oli saaren kunnilla vasta noin puolella omat vaakunat. Lopuille puolelle kuntia vaakunat syntyivät ja hyväksyttiin 1985–1993 välisenä aikana. Viimeisin kunta, Granadilla de Abona, sai oman vaakunan niinkin myöhään kuin vasta vuonna 1995 (taulukko 1).

Jukka Suvisaari on omassa esityksessään »Espanjan heraldiikan erityispiirteitä» todennut, että vieläkin tänä päivänä Espanjan kuningaskunnan alueella heraldinen viranomaistyö on vajaata. Teneriffan kohdalla annettiin kuninkaallinen asetus (2613/Real Decreto) niinkin myöhään kuin 24. päivänä heinäkuuta 1982. Tämän jälkeen loput kunnat saivatkin omat vaakunat kuuden–seitsemän vuoden sisällä.

Tuossa kuninkaallisessa asetuksessa määritettiin Teneriffan kuntien vaakunoiden kilven muoto, jaot, värit, kilven kannattajat ja niihin liittyvät heraldiset säännöt

ja määräykset sekä morfologia. Monet aikaisemmat, ennen vuotta 1982 syntyneet kunnallisvaakunat on uudelleen piirretty ja niiden morfologia (muoto-oppi) etc on muutettu vastaamaan kuninkaallista asetusta. Selitystä seuraten heraldinen tunnus toki voidaan aina uudelleen tyyliellä kunkin ajan ja maun mukaan, eikä se siis käy vanhanaikaiseksi, kuten Jukka Suvisaari on todennut.

Vaakunoiden kokoonpanoista

Yleistä

Kuten Espanjan kaupunkivaakunaheraldiikkakin Teneriffan kunnallisvaakunoiden heraldiikka, vanhojenkin vaakunoiden, on hyvin monimutkaista ja heraldisesti heikkoa. Vaakunakilviltä voidaan löytää pyhimyksiä, kaupungissa kasvaneita puita, taruolentoja, tulivuoria, lohikäärmeitä ja tietenkin Jaakobin simpukoita etc.

Meidän puhdasoppisissa kunnallisvaakunoissamme on noudatettu pitkälti sitä tervettä perussääntöä, että symboliikan tulee olla luonteenomaista eikä luonnollista. Teneriffan kunnallisvaakunoissa symboliikka poikkeaa tästä heraldiikan johtosäännöstä hyvin usein. Esimerkiksi Güimarin vaakunassa Teiden vuori on kuin valokuvana, luonnollisissa väreissään (»todo en sus colores naturales»). Tämä on vain yksi esimerkki niistä monista, joihin palaamme tuonnempana.

Reunukset

Reunusten käyttö on yleistä kilvissä (kuva 3). Kuudellatoista vaakunoista on reunus. Reunuksessa saattaa olla kirjoitettuna tunnuslause tai kunnan elinkeinoa osoittavaa symboliikkaa. Monta kertaa voidaan todeta, että itse kilpi on heraldisesti hyväksyttävissä siinä mielessä, että ajattelee reunuksen olevan kilven muotoa noudatteleva tunnuslauseen nauha, kuten Jukka Suvisaarikin on todennut.

Kilven muoto ja värit

Kilven muoto voi olla em asetuksen mukaan joko ovaali (ovalado), kärkikilpi (en punta) tai pyöreä (redondeado). Tinktuurit (esmaltes) ovat punainen (gules), sininen (azur), purppura (purpurá), vihreä (sinople/verde), musta (sable/negro), hopea (plata) ja kulta (oro).

Kilven jaot

Kilven jaot (particiones) ovat halkoinen (partido), katkoinen (cortado), katkoinen ja yläkenttä halkoinen (semipartido y cortado), nelijakoinen (partido y cortado), nelilohkoinen (partido en soteur), palkki (bandado), kaarikärki (mantelado) ja kolme reunuksellista kilven tyyliä; yleisreunuksellinen vaakuna (blasone general), viirijakoinen reunus (b. componada) ja ruutujakoinen, shakkireunuksellinen vaakuna (b. jaquelada).

Kilven kruunu

Kuudellatoista kunnalla on kilpensä koristeena espanjalaisen kuninkaan kruunu (real cerrada). Yhdellätoista kunnalla taas on kilven koristeena kuninkaallinen kruunu mutta siitä käytetään nimitystä real abierta eli kuninkaallinen avoin. Garachicon vaakunassa on taas herttuallinen kruunu ja Santiago del Teiden vaakunaa koristaa kreivillinen kruunu. Vain yhdellä kunnalla, Adejella, on markiisin kruunu. Teneriffan oma vaakuna, jonka kruunu poikkeaa ulkomuodoltaan em kunnan vaakunoiden kruunusta ollen lähinnä herttuan ja markiisin kruunun välimuoto. Olisikohan kysymyksessä jonkin »kansankruunun» tapainen kruunu?

Kilvenkannattajat

Kilvenkannattajat ovat yleensä kilven molemmin puolin sijoitettuja, kilpeä tukevia olentoja. Kilvenkannattajina voivat toimia niin ihmiset ja eläimet kuin taruelennotkin. Useimmiten heraldiikassa kilvenkannattajia on kaksi, jotka seisovat tavallisesti yhteisellä jalustalla eli postamentilla. Espanjassa tällaisilla kilvenkannattajilla saattaa olla useita eri heraldisia termejä (kuvat 3 ja 4).

Tenantes-kilvenkannattajat ovat ihmishahmoisia ja niitä saattaa olla neljäkin, kaksi molemmin puolin kilpeä, kuten Icod de Los Vinos -kunnallakin. Soportes-kilvenkannattajat (soporte = tuki) ovat taas eläimiä, kuten koiria tahi merihevosia. Adornos-kilvenkannattajat ovat taas lippuja, kasvikuntaan kuuluvia koristuksia tai kunniamerkin tapaisia, kilpeä kiertäviä helminauhassa olevia ristejä (adorno = koriste).

Kilven yhteydessä saatta toki olla myös kunniamerkkejä (condecoraciones). Tällainen kunniamerkki, joka on ripustettu kilven yhteyteen (golgando del escudo) löytyy Santa Cruz de Tenerife -kunnan kilveltä. Kunniamerkki on la cruz de primera clase de la Orden de Beneficencia. Teneriffan hallinnollisen vaakunan lisäksi vain Garachicon, La Guanchan, Icod de Los Vinos ja La Orotavan vaakunoilla on kilvenkannattajat tai kilven ulkopuolinen vaalilause. Garachicon vaakunakilven yhteydestä löytyy myös kunniamerkki, nimittäin vuonna 1980 S.M. Juan Carlos I (7.3.) liitti vaakunaan Medalla de la Bellas Artesin (»kaunotaiteiden mitali»). Muut kuntien kilvet ovat vailla ulkopuolisia koristeita.

Teneriffan kunnallisvaakunat

Kuten aikaisemmin olen todennut, Teneriffa on suurin Kanarian saarten, Las Islas Canarias, seitsemästä saaresta. Saaret kuuluvat vuonna 1479 tehdyn päätöksen (Espanja/Portugal) mukaan Espanjan kuningaskuntaan ja siten Madridin komentoon. Alla palautettakoon mieliin vielä em »komentosuhdetta» kuvaavat vaakunat (kuva 5).

Esittelen kunnat ja niiden vaakunat aakkosjärjestyksessä. Pysin löytämään jokaisesta kunnasta jotain muutakin lukijaa kiinnostavaa kuin pelkkien vaakunoiden kuvauksen. Tämä on tarpeen senkin vuoksi, että niistä saattaa löytää yhtymäkohtia kuntien vaakunoitten kilpien symboliikkaan. Kilpien symboliikkaa ja värit sekä

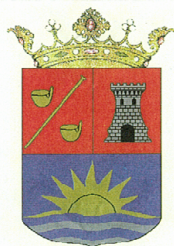
kilven ulkopuoliset elementit selitän – blasonoin – hieman vapaammin kuin heraldiikan »kirjakieli» edellyttäisi. Näin tekstistä tulee luettavampaa enkä syyllisty, kuten aikaisemmin totesin, muotovirheisiin. Tarkoituksena on antaa lukijalle kuva em. kunnalisvaakunoiden muodoista, väreistä ja heraldiikasta.

Adeje

Kunnan pinta-ala on 112 neliökilometriä ja asukasluku (v. 1991, viimeisimmän tilaston mukaan) 9 708 henkilöä. Itse Adejekylä sijaitsee 3,5 km:n päässä sisamaassa ja on historiallisesti kuuluisa, koska täällä asui tarunhohtoinen guanchien pikkukuningas, Tinerfe. Muinaisjäännökset kertovat menneisyydestä; näistä mainittakoon fransiskaanimunkkien luostari, Santa Ursulan kirkko sekä kuuluisa »Casa Fuerte», Pontesuvun historiallinen kartano 1500-luvulta. Kylän pohjoispuolella levittäytyy epätavallinen maasto, ns. Baranco del Infierno (Tuonelan rotko). Tämä rotko vesiputouksiin ja jättimäisine saniaisineen toimi aikoinaan guanchi-heimon suojapaikkana.

Vaakunaselitys: Vaakunan kilpi katkoinen punaiseen ja siniseen, yläkenttä lisäksi halkoinen. Oikealla vastapalkittainen keihäs (añepa) saatteena molemmin puolin vesiasia (gánigos); kaikki kultaa. Vasemmalla hopeinen, muurattu ja mustalla rajattu torni. Sinisessä alakentässä merestä, hopeiset ja siniset aaltoviivat, nouseva kultainen aurinko. Kruununa markiisin kruunu.

Aiheen perustelu: Ensimmäinen kenttä kuvaa em Tinerfe-kuningasta ja guanchien historiaa. Torni viittaa Casa Fuerteen. Meri ja aurinko viittaavat alueen rikkautteen, turismiin. Markiisin kruunu viittaa ko arvoon, jonka kuningas Carlos II antoi herra Juan Bautista Ponte y Pages, V Señor de la Campo y Regidor Perpetuo de Tenerifeelle.

Arafo

Kunnan pinta-ala on 31 neliökilometriä ja asukasluku 4 200 asukasta. Kunta on kuuluisa laavavirtojen välissä kasvavista viinitarhoistaan ja viinistään. Kylän symbolina on Calvarin mänty. Puun kerrotaan kestäneen katkeamatta vuosisatojen tulivuorenpurkaukset. Kunnan alueelta löytyy runsaasti guanchien asuttamia luolia, kuten El Cañizo tai pikkukuningas Añaterven asuttama luola, Barranco Badajoz. Añaterve alistui aikoinaan valloittaja, maaherra Fernandez de Lugon vaatimuksiin.

Vaakunaselitys: Katkoinen kilpi, jossa vihreä reunus. Kulmaisessa yläkentässä suljettu sininen kirja päällikkeenä punainen sydän, joka on lävistetty ristikkäin »perinteisillä» vartailla. Alakenttä punainen, jossa hopeinen palkki. Vihreässä reunuksessa ylhäällä teksti »Añavingo», kirjaimet kultaa ja kolme kultaista viinirypälettä (2+1). Avoin kuninkaan kruunu.

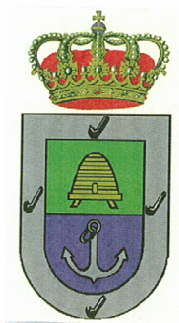
Aiheen perustelu: Yläkentässä on Pyhän Agustin, ko veljeskunnan perustajan vaakuna ja alakentässä kylän perustajan Nuñez-suvun vaakuna. Viinirypäleet viittaavat alueen viininviljelyyn ja vihreä väri ko seutua. Añavingo on eräänlainen kirja(!).

Arico

Kunnan pinta-ala on 165 neliökilometriä ja asukasluku 4 567 henkilöä. Kunnan alueella sijaitsee viehättäviä sisämaan pikkukylä, kuten Arico o Loma de Arico ja Chimiche. Näistä kylistä on mahdollista löytää »jaloin poljettua» viiniä, josta puuttuvat täysin säilöntäaiheet; viini on tuoretta ja täyteliäistä. Rannikolla sijaitsevat mm Poris de Abonan ja San Miguel de Tajaon pikku satamat. Etenkin jälkimmäinen on kuuluisa hyvistä kalaruokapaikoistaan.

Vaakunaselitys: Vihreään ja siniseen katkoisella kilvellä kultainen mehiläispesä ja alakentässä hopeinen ankkuri. Hopeareunuksella neljä »maanviljelystyökalua» (1+2+1). Suljettu kuninkaankruunu.

Aiheen perustelut: Mehiläispesä viittaa varhaisinta elinkeinoa ja ankkuri viittaa rannikko-olosuhteisiin. Työkalut guanchien alkeellisia maanmuokkausvälineitä.

Arona

Kunnan pinta-ala on 86,3 neliökilometriä ja asukasluku 22 721 henkilöä. Kunnan alueella sijaitsevat suosittu rannat ja lomakeskukset, kuten Los Cristianos ja Playa de las Américas. Itse Aronan keskus sijaitsee vajaan kymmenen kilometrin päässä sisämaan suuntaan. Valle de San Lorezon idyllinen kylä kannattaa myös mainita, koska ystäväni Eloy Dominques Martin asuu täällä.

Vaakunaselitys: Punaiseen ja kultahaloisella kilvellä San Antonio Abadan kultainen sauva, jossa hopeinen solmuke. Kulmaisessa kentässä vihreä almácigo-puu pengerettyä. Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelut: Sauva viittaa paikalliseen suojeluspyhimykseen ja puu viittaa kylän lähellä sijainneeseen metsikköön, mikä on kaadettu myöhemmin pois.

Buenavista del Norte

Kunnan pinta-ala 65 neliökilometriä ja asukasluku 5 561 henkilöä. Kunta sijaitsee Teneriffan itäkärjessä, Tenon niemellä. Kunta on saanut pysyä rauhassa turistien tulvalta erityisesti sinne johtavan vaikeakulkuisen tiestön ansiosta.

Vaakunaselitys: Kilpi on katkoinen ja yläkenttä halkoinen. Sinisessä kentässä hopeinen majakka ja vihreässä kentässä kaksi kultaista heinäsiirkaa alekkain. Hopeisessa alakentässä vihreä kaktuskasvi. Punaisessa reunuksessa kiertää kultakirjaiminen teksti; Daute es mi bando, Tenerife mi isla, Buenavista mi nombre. Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelut: Sininen väri symboloi merta ja taivasta. Majakka viittaa Tenon majakkaan. Vihreä viittaa alueen hedelmällisyyteen ja heinäsiirkat vuotta 1659, jolloin kylä pelastui ihmeellisesti sitä uhkaavalta heinäsiirkatuholta; saarta kohtasi suuri tuho. Kaktus kuvaa kasvualuettaan (148 m²), mikä nykyisin on hävitetty. Reunuksen lause viittaa kylän perustajan, Menceyaton nimeen.

Candelaria

Kunnan pinta-ala 50 neliökilometriä ja asukasluku 10 688 henkilöä. Maaperä tällä alueella muistuttaa okravivahteisena ja pikkukeitaineen sekä maanviljelyskylineen jo lähellä olevaa Afrikan mannerta. Ajettaessa pääkaupungista maantietä C-822 Barranco Grande - ja El Chorrillo -nimisten paikkojen kautta tullaan, Las Caletillas -rantaa myöten, Candelarian kaupunkiin, joka on kanarialaisten pyhiinvaelluspaikka. Joka vuosi elokuun 14. ja 15. päivinä eri puolilta saaristoa lähtevien tuhansien pyhiinvaeltajien joukot, loppumatka jopa kontaten, virtaavat basilikan läheisyyteen muodostaen valtavat ihmismassat ammentaakseen mm vettä raatihuoneen puuteranssin alla sijaitsevasta Fuente de los Peregrinos -lähteestä. Vieressä seisovat rivissä yhdeksän punaisesta tuliperäisestä kivistä veistetyt patsaat muistona Teneriffaa ennen espanjalaisia valloittajia hallinneista yhdeksästä pikkukuninkaasta.

Vaakunaselitys: Katkoisen kilven yläkentässä on kallioluola, jonka suuaukossa luonnollisissa väreissään Candelarian neitsyt kasvineen. Edessä molemmin puolin

polvistuneena guanchisoturi neitsyttä ihailemassa. Punaisessa alakentässä mustalla muurattu linnan torni; edessä puuaita, alapuolella kaksi hopeista vastakkain uivaa kalaa, meri sininen, jossa hopeiset aaltoviivat. Kilvellä hopeinen reunus, jossa kolme punaista kattilaa (1+2). Suljettu kuninkaan kruunu.

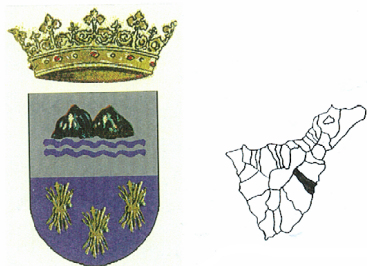
Aiheen perustelu: Luola, neitsyt ja guanchit muistuttavat ajasta ennen valloitusta (1496). Torni ja puuaita puolustustaisteluista. Kalat alueen elinkeinosta. Kattilat viittaavat muinaisten savenvalajien kattilanvalmistustaitoon.

Fasnia

Kunnan pinta-ala on 60,3 neliökilometriä ja sukkaista 2222 henkilöä. Kuntalaisten sitkeyden tuloksena kunnan alue on muuttunut laavakivialueista viljaviksi tomaattia, perunaa, banaania ym. hedelmiä kasvaviksi trooppisiksi kasvitarhoiksi. Kunnan alueella sijaitsee runsaasti muinaisten guanchien luolia.

Vaakunaselitys: Hopeaan ja siniseen katkoinen kilpi. Yläkentässä kaksi irtonaista sinistä aaltoviivaa, joiden yläpuolella kaksi kalliota (mikähän väriselitys?). Sinisessä alakentässä kolme kultaista sidottua viljalyhdettä (2+1).

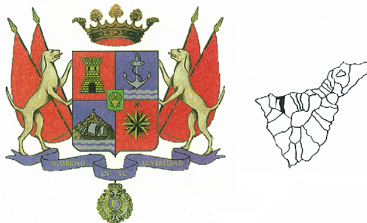
Aiheen perustelu: Kalliot kuvaavat rannikkoseutua ja Los Roques de Fasniaa. Kolme lyhdettä viittaa kolmeen asutusalueeseen ja niiden elinkeinon.

Garachico

Kunnan pinta-ala on 28,6 neliökilometriä ja sukkaista on 5993 henkilöä. El Tangué -kylästä lähtee sivutie saaren pohjoisreitillä kohti alempana olevaa Garachico-kylää, johon pääsee myös Icodista lähtevää rannikkoreittiä myöten. Kylä oli 1500-luvulla vilkas satamapaikka, mutta hävisi täysin Teide-tulivuoren purkauksessa, Bermeja-vuoren syöstyessä valtavan laavamassan paikkakunnan ylle.

Kunnan ja sen kylän loistavasta menneisyydestä kertovat muutamat arvokkaat rakennukset, kuten Gomeran kreivin palatsi, Santa Anan kirkko, San Franciscon luostari ja San Miguelin linna. Viimeksimainitusta, 1500-luvulta peräisin olevasta, vaakunakilvillä varustetusta linnoituksesta avautuu näkymä Roque de Garachico -kalliolle, merestä nousevalle valtavalle laavamöhkäleelle.

Vaakunaselitys: Kilpi on nelijakoinen. Punaيسssa 1. kentässä kultainen torni. Toisessa sinisessä kentässä hopeinen ankkuri, jonka alla kaksi hopeista aaltoviivaa. Kolmannessa sinisessä kentässä luonnollinen kallio, jolla vihreitä pensaita ja edessä sininen, hopeapurjeinen alus ja alla kaksi hopeista aaltoviivaa. Neljännessä punaisessa kentässä kultainen kompassi ja N-kirjain. Sydänkilpenä vihreä kilpi, jossa kultainen Jaakobin simpukka (venera). Kilven kannattajina kaksi pystyyn noussutta kultaista, punakielistä koiraa ja molemmin puolin kaksi punaista lippua, joiden tangoissa kultaiset nupit. Alapuolella sininen kultakirjaiminen nauha, jossa teksti »Glorioso en su adversidad» (Kunniakas vastoinikäymisissään).

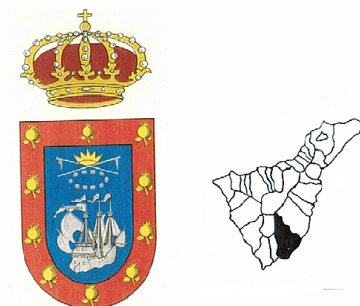
Aiheen perustelu: Torni viittaa San Miguelin linnoitukseen, jonka perusti Felipe II 25.7.1575. Ankkuri viittaa satamaan, joka tuhoutui vuonna 1706. Kallio viittaa El Roqueen. Kompassi viittaa merenkulkuun. Simpukka viittaa ruttoepidemiaan, josta selvitettiin 1601. Koirat ovat perua vanhemmasta vaakunasta ja liput viittaavat valloittajien lippuihin. Sanat on kirjoittanut herra Leonicio Roriquuez, kuuluisa lehtimies, vuonna 1916; viittaavat kunnan dramaattiseen menneisyyteen.

Granadilla de Abona

Kunnan pinta-ala on 55 neliökilometriä ja asukasluku 27 606 henkeä (1999). Kunnan alueella sijaitsee toinen saaren lentokentistä, Aeropuerto Reina Sofia. Kenttä on kokonaan turistiliikennekenttä. Lentokenttä on koonnut ympärilleen pienimuotoista teollisuutta ja kaupan keskuksia. Kunnan keskus Granadilla de Abona on noin kymmenen kilometriä rannikolta sisämaahan päin. Itse kylä on viehättävä kanarialainen taajama, josta saa mm espanjalaisten suosimia churroksia (munkkitaikinasta valmistettu, öljyssä paistettu rinkiä/tanko).

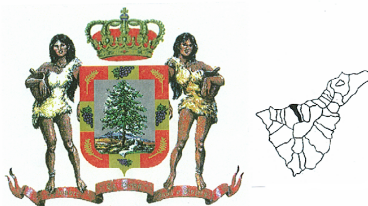
Vaakunaselitys: Gobierno de Canarias on hyväksynyt 16.2.1995 kunnalle vaakunan, jossa sinisessä kentässä on kivistä ympyrä ja niiden yläpuolella ristissä kaksi guanchikeihästä (añepas); kaikki hopeaa ja ylinnä kultainen primitiivinen kruunu. Alapuolella hopeinen 1600-luvun purjealus. Kilpeä kiertää punainen reunus, jossa on kymmenen kultaista siemenkotaa. Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Purjealus on Fernando de Magallanesin purjealus »Victoria»; viittaa ko henkilön valloituspurjehduksiin ja käyntiin Puerto de Rojan satamassa, joka nykyisin tunnetaan nimeltä El Medano. Kruunu, keihäät ja »käräjäkivet» viittaavat saaren guanchien historiaan. Kymmenen siemenkotaa viittaavat seudun kymmeneen historialliseen kyläkeskukseen.

La Guancha

Kunnan pinta-ala on 21,9 neliökilometriä ja asukasluku 5 205 henkilöä. Realejo Altosta lähtevä tie kiemurtelee kunnan alueella sijaitsevien pikku taloryhmien, El Lomo ja Las Rosas, kautta päätyen La Guanchaan. Tämä kylä (kunta) on kuuluisa puhtaiden julkisivujen ja avarienskatujen ansiosta. Kylä on kuuluisa myös kansanomaisten saviastoiden valmistuspaikkana. Kunnassa toimii myös kotiteollisuuskoulu.

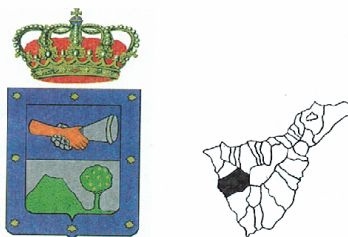

Vaakunaselitys: Hopeakilvellä vihreä pinus canariensis, puulla luonnollinen pengerrys, Teiden kuva taustalla. Vasemmalta louhikosta lähtee koskinen puro, joka puhkaisee kilven kärjen. Kilven reunus kahdeksanosainen; neljä punaista ja neljä kultaa. Punaisissa kentissä kultaiset vehnäntähkät ja kultaisissa luonnolliset viinirypäleet. Kilven kannattajina molemmin puolin guanchinainen pitää kainalossaan/vyötäröllään savista leiliä toisen käden tukiessa kilpeä. Naiset seisovat punaisella nauhalla, jossa kultakirjaimin teksti »Nombre te dieron agua y mujer» (vap. käännös: nimesi johtuu vedestä ja naisesta). Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Mänty kuvaa alueen vihreää metsävaippaa, joka ulottuu aina Icodiin saakka. Teide symboloi mitä ylevintä espanjalaista maantiedettä. Puro viittaa alueen vesivarantoihin, Fuente de la Guanchaan, viljantähkät ja viinirypäleet rikkaaseen maanviljelykseen. Guanchinaiset viittaavat saaren historiaan ja vesileilit perinteiseen savikäsitaitoon (30 tehdasta kunnan alueella).

Guia de Isora

Kunnan pinta-ala on 141 neliökilometriä ja asukasluku 11 915 henkilöä. Kunnan samanniminen keskus sijaitsee noin 3,5 km:n päässä rannikolta ja sitä ympäröivät viehättävät kylätaajamat, kuten Aripe, Chirche ja vähän etäänpäni Chion kylä. Kunnan satama on San Juan, erittäin viehättävä pikkukylä, josta voi saada tuoreet vihannekset useasta eri hallista.

Vaakunaselitys: Sini- ja hopeakatkoisella kilvellä yläkentässä irtoneiset, toisiaan tervehtivät kädet; oikealla luonnonvärinen naiskäsi ja vasemmalla hopeinen haarniskoitu käsi. Hopeisessa alakentässä vuoren ja kultahedelmäisen puun hahmot; molemmat vihreää. Kilven reunus sininen, jossa kahdeksan tähteä (3+2+3). Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Kädet symboloivat alkuperäisen rodun (Isoran alkuasukkaan) ja espanjalaisten valloittajien liittoutumista. Nimestä muokkaantui myöhemmin koko Teneriffan saaren osan nimi, Guia de Isora. Vuori symboloi Pico Viejoa tai

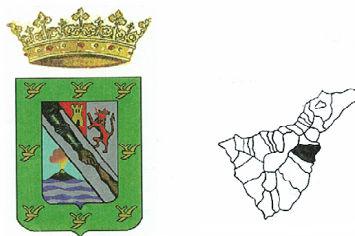
Chahorran vuorta. Puu viittaa Almacigoon, jota on pidetty aina kunnan symbolina. Tähdet (iltatähdet) symboloivat valorouvaamme, saaren ja kylän suojeluspyhimystä, joka on antanut nimensä kunnalle.

Güimar

Kunnan pinta-ala on 100 neliökilometriä ja asukasluku 14 429 henkilöä. Kylä on kuuluisa vieraanvaraista pikkuaukioistaan ja valkoisista kaduistaan. San Pedro Apostol -kirkossa palvotaan Virgen del Socorro-kuvaa, mikä on perinteinen pyhiinvaellusten kohde. Güimarin laakso vastaa La Orotavan -laaksoa. Tummat tulivuoret, vihreät kasvitarrat ja rannikon vaaleat väriläiskät muodostavat tälle kunnalle tyypillisen maiseman.

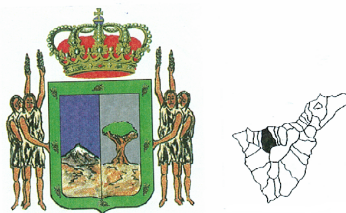
Vaakunaselitys: Kilvessä on hopeinen palkki, jossa esiintyntyvät haarniskoitu käsivarsi ja luonnonvärinen alkuasukkaan käsivarsi, sormet yhdessä. Vasen yläkenttä halkoinen punaiseen ja hopeaan. Punaisessa kentässä kultainen torni ja hopeakentässä punainen pystyyn noussut leijona. Alhaalla hopea–siniaalloista nousee sinistä taivasta vasten Teiden vuori; tulivuoresta nousee puna–kultainen tulipatsas; kaikki luonnollisissa väreissään (en sus calores naturales). Kilven reunus vihreä ja siinä kahdeksan kultaista auraa (3+2+3). Avoin kuninkaallinen kruunu (»katolisten kuninkaiden kruunu«).

Aihe perustelu: Käsivarret symboloivat alkuperäisväestön ja valloittajien liittoa. Linna ja leijona viittaavat Castillan ja Leonin kuninkaita, joiden suojeluksessa Teneriffin valloitus toteutettiin. Merestä nouseva vuori, Teide hahmoineen, muistuttaa valloitusajasta. Aurat viittaavat alueen maanviljelykseen ja vihreä väri symboloi alueen maaperän hedelmällisyyttä.

Icod de los Vinos

Kunnan pinta-ala on 90,4 neliökilometriä ja asukkaita kunnassa on 21 445 henkilöä. Ajeltaessa La Guanchasta 11 km sammalpeitteisten laavakallioiden välissä tullaan pienen Doña Juanan asutuskeskuksen jälkeen rehevien hedelmätarhojen ja viininviljelysten keskeltä Icod de los Vиноon. Kunnan viinit ovat maailmankuuluja. Etenkin malvasiaviini oli erittäin arvostettu Euroopan hoveissa 1500-luvulla. Icod on nykyisin tunnettu myös 3000 vuotta vanhasta lohikäärmevuustaan, joka on saaren vanhin. Muinaiset roomalaiset käyttivät puun mahlaa

mm toalettituotteena, ja jo Dante puhui verta tihkuvasta puusta, joka parantaa kaikki taudit, jopa lepran.

Vaakunaselitys: Siniseen ja hopeaan halkoisella kilvellä luonnollinen Teiden vuori ja luonnollinen vihreälatvuinen, tuhatvuotinen dragopuu. Vihreällä kilven reunuksella kahdeksan kultaista viinirypälettä (3+2+3). Kilvenkannattajina molemmin puolin kaksi »uhittelevaa» guanchimiestä. Suljettu kuninkaan kruunu.

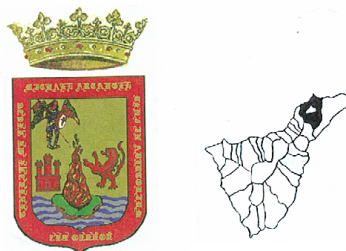
Aiheen perustelu: Teide symboloi seutua. Puu, pyhitetty ja kunnianarvoisa, viittaa kansallisesti arvokkaaseen paikkaan. Viinirypäleet viittaavat seudun viininviljelytaitoon. Neljä guanchia symboloivat rauhanteosta espanjalaisen kanssa ja verenvuodatuksen lopettamista. Guanchit olivat Belicarde (sotilas) de Isod, Rosmen de Daute, Pelinor de Adeje ja Djoria de Abona.

La Laguna

Kunnan pinta-ala on 103,1 neliökilometriä ja sen asukasluku 11 0895 henkilöä. La Laguna -kaupunki on saaren entinen pääkaupunki, joka rakennettiin keskelle Agueren laaksoa. Kaupungin perusti Alonso Fernandez de Lugo vuonna 1496. Kaupungissa on mm 1600-luvulta peräisin oleva La Concepcion -kirkko ja San Franciscon luostari, missä palvotaan kuuluisaa Kristus-kuvaa. La Lagunassa on saariston tärkein yliopisto, Santa Catalinan luostari ja elegantti Navan palatsi.

Vaakunaselitys: Vaakuna on peräisin vuodelta 1510 (23.3.). Siinä kultaisella kilvellä, oikealla ylhäällä on luonnollinen, haarniskoitu San Miguel -enkeli keihään ja kilvin. Hopea-siniaaltoisesta tyviöllä päällikkeenä vihreä »louhikko», josta nousevat punaiset lieskat, saatteena oikealla punainen linna ja vasemmalla punainen, pystyyn noussut leijona. Kilvellä punainen reunus, jossa kultakirjaimin teksti »Michael Arcangel veni in adjutorium populo Dei» (Arkkienkeli Mikael tuli tuomitsemaan Jumalan kansaa). Avoin kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Vaakunaan ei ole annettu selventävää symboliikkaa lähdekirjallisuudessa. Voimme vain arvella linnan ja leijonan viittaavan valloituksen ajan hallitsijoihin (Castilla y Leon), vihreän saaren tulenlieskoineen viittaavan Teideen ja San Miguelin olevan paikallisen suojeluspyhimyksen.

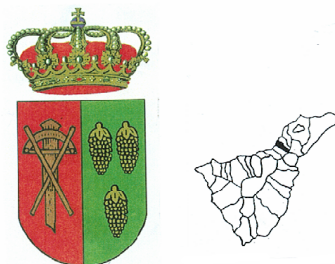

La Matanza de Acentejo

Kunnan pinta-ala 17,4 neliökilometriä ja asukasluku 5 887 henkilöä. Puolivälissä La Lagunaa ja Puerto de la Cruzin kaupunkia sijaitsee La Matanza de Acentejo -kylä. Kunta on kuuluisa mm viininviljelystään ja historiallisista taistelupaikoistaan. Erityisesti muistetaan Guanchien raivokkaat taistelut Alonso Fernandez de Lugo vastaan 1494.

Vaakunaselitys: Punaiseen ja vihreään halkoisella kilvellä varsijousi, jonka päällä liikkeenä ristikkäiset kepit (»omissa värisään») ja kolme kultaista viinirypäleterttua (2+1). Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Kepit ja varsijousi muistuttavat taistelusta 1494. Viinirypäleterttut viittaavat seudun viininviljelyyn.

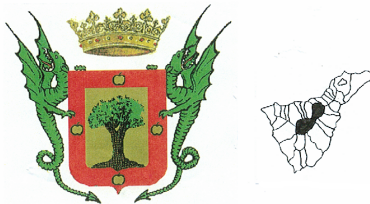

La Orotava

Kunnan pinta-ala 218 neliökilometriä ja asukkaita 35 142 henkilöä. Tälle vanhalle pikkukaupungille ovat tunnusomaisia kartanot »tea»-puusta veistettyine parvekkeineen. 1700-luvulta peräisin olevassa La Concepcion -kirkossa, sen museo-osassa, on näytteillä kallisarvoisia kulta- ja hopeatöitä.

Vaakunaselitys: Kultaisella kilvellä ruskearunkoinen ja vihreälatvuksinen dragopuu. Kilven punaisella reunuksella neljä kultaista omenaa (1+2+1). Kilvenkannattajina molemmin puolin vihreä, punakielinen lohikäärme. Avoin kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Puu viittaa näihin päiviin saakka kasvaneeseen dragonpuuhun. Omenat viittaavat Valle de la Orotavan neljään kylään. Lohikäärmeet viittaavat mytologiseen Jardin de las Hesperidesiin.

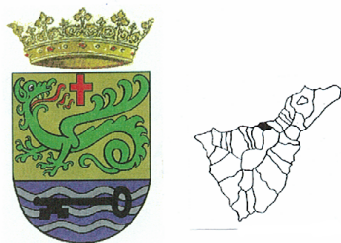

Puerto de la Cruz

Kaupunkikunnan pinta-ala on vain 9 neliökilometriä ja asukasluku kohoaa 25 445 henkilöön. Puerto de la Cruz on Tenerifan suurin matkailukeskus ja vanhastaan La Orotavan satamakaupunki. Kaupungissa on runsaasti 1600-luvulta peräisin olevia nähtävyyksiä, kuten Jardin de Aclimatacion-niminen kasvitieteellinen puutarha, jonka perusti Kaarle III 1700-luvulla.

Vaakunaselitys: Kulmaisella kilvellä sininen tyviö. Punakielinen, taakseen katsova vihreä lohikäärme ja lakipisteessä punainen latinalainen risti. Tyviössä kolme hopeista aaltoviivaa ja päällikkeenä hirsittäin musta avain. Avoin kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Leopoldo de la Rosa Oliveran mukaan lohikäärme viittaa Jardin de las Hesperidesin vartijaan. Risti viittaa kaupungin nimeen ja tuleassa puhdistuneeseen kristinuskon traditioon. Tyviön symboliikka kaupungin merellisyyteen, Avain »avaa tien» Amerikkaan (indiano = tuttavallisesti »amerikassa rikastuneet»). Kaupungissa asui myös sveitsiläinen pappi Bruno B. Heim (synt 1911), arkkipiispana käytti nimeä Xanthus ollen myös heraldinen kirjailija ja vaakunoitten suunnittelija. Hänen kerrotaan suunnitelleen mm Pius IX, X, XII, Juan XII, Juan XXIII ja Pablo VI:n vaakunat. Häntä pidetään Euroopan kuuluisimpana heraldikkona. Hän lepäsi ja lomaili pitkiä aikoja kaupungissa.

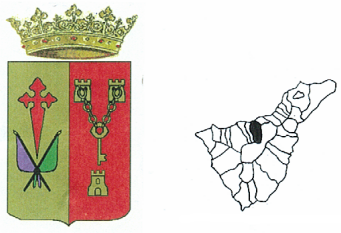

Los Realejos

Kunnan pinta-ala on 57,5 neliökilometriä ja sen asukasluku 29 829 henkilöä. Kunta sijaitsee seitsemän kilometrin etäisyydellä Puerto de la Cruzista. Kuntaa kuuluu kaksi merkittävämpää kylää, nimittäin Realejo Alto ja Realejo Bajo. Nämä erotti toisistaan Godinez-sola, missä käytiin verinen taistelu espanjalaisten ja guanchien välillä. Taistelun jälkeen guanchikuningas Bencomo antautui ja Teneriffa laskettiin Kastilian kruunun alle. Ensimmäintusta kylästä löytyy saaren vanhin kirkko, Santiago Apostol (1498). Kirkko rakennettiin rauhantekopaikalle.

Vaakunaselitys: Kultaan ja punaiseen halkoisella kilvellä oikealla Villa del Realejon vaakuna; punainen Santiagon risti ja alla Kastilian ja guanchien liput ristikkäin (keihäänkärjissä = añepa). Punaisessa kentässä kolme kultaista tornia (2+1). Kaksi ylintä tornia yhdistetty kulmaisella ketjulla, josta riippuu kultainen avain.

Aiheen perustelu: Oikealla Villa del Realejon vanha vaakuna ja vasemmalla Realejo Bajon kaupunginhallituksen vanha vaakuna. Tornit viittaavat kolmeen taistelu-

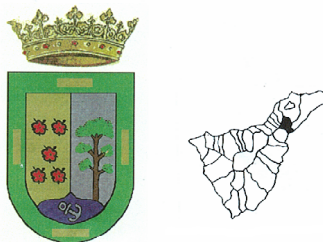
paikkaan, kuten Rambla de Castro, El Guindaste ja Gordejuela.

El Rosario

Kunnan pinta-ala on 40,4 neliökilometriä ja sen asukasluku on 8103 henkilöä. El Teidelle pääsee neljää eri tietä, yksi kulkee El Rosarioa kautta. Ensimmäinen merkittävä kylä tien varrella on La Esperanza. Täältä on lähtöisin tyypillinen kanarialainen »esperancera»-nimellä tunnettu peitto. Vaatetta käytetään viittana, mm paimenettaessa lampaita. Kunnan alueella sijaitsee kuuluisa näköalapaikka Mirador Pico de las Flores.

Vaakunaselitys: Kilpi on eräänlainen haarujakoinen alhaalta (mantelado = kaarikärki) kultaan, hopeaan ja siniseen. Kultaissa kentässä viisi ruusua (2+1+2; en sotuer). Hopeakentässä nouseva ruskearunkoinen ja vihreälatvuksinen kanarianmänty. Sinisessä tyviössä hopeinen ankkuri palkittain, Kilvellä vihreä reunus, jossa neljä kultaista »keppiä»; ylin ja alin hirsittäin ja kyljissä paaluttain. Avoin kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Ruusut viittaavat maanviljelystaitoon ja ruusujen lukumäärä Santo Rosarioa viiteen hallitusvirkaan (?). Mänty symboloi La Esperanzaa met-sää. Ankkuri kuvaa toivon jumalallista siveyttä. Kepit viittaavat guanchien vanhaan »keppileikkiin» (»juego del palo»), jota vieläkin kunnan alueella leikitään.

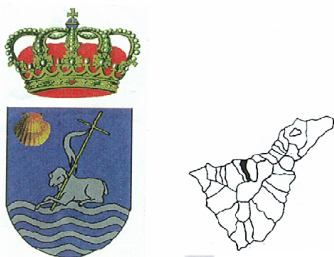

San Juan de la Rambla

Kunnan pinta-ala on 23,6 neliökilometriä ja asukasluku 4507 henkilöä. Ajettaessa nk. pohjoistareittia Los Realejos kunnasta länteen 9 km läpi rehevien banaaniviljelysten ja jyrkästi mereen laskeutuvien kalliomaisemien kautta tullaan mustien kallioiden päällä olevaan San Juan de la Ramblaan. Kylän kirkko viehättävinä tornineen seisoo tyypillisellä aukiolla, jota reunustavat hienojen verandojen koristamat talot.

Vaakunaselitys: Sinisessä kentässä tyviössä neljä hopeista aaltoviivaa. Yläpuolella Agnus Dei (Jumalan karitsa). Oikeassa yläkulmassa kultainen Jaakobin simpukka. Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Aallot viittaavat rannikkoon ja merenkulkuperinteeseen, Agnus Dei symboloi Johannes Kastajaa, joka kaatoi vettä simpukalla (?).

San Miguel de Abona

Kunnan pinta-ala on 48 neliökilometriä ja sen asukasluku 5 118 henkilöä. Pieni kunta rajoittuu Reina Sofian lentokenttään. Kunnan alueelle on viime vuosina rakennettu loistavia golfratoja, kuten Amarilla Golf ja Golf de Sur. Itse kuntakeskus, San Miguel, sijaitsee viisi kilometriä sisämaan suuntaan.

Vaakunaselitys: Kulmaisella kilvellä luonnollinen Arkkienkeli Mikael pitäen oikeassa kädessään kultaista miekkaa ja vasemmassa kädessään kultaista vaakaa. Tyviössä sini-hopeiset aaltoviivat. Reunus eräänlainen viirijakoinen kahdeksaan osaan; nurkissa punaiset kentät (4 kpl) ja välialueet hopeaa. Punaisissa yläkulmakentissä kultaiset viinirypäleoksat, alanurkissa kultaista vehnän tähkät. Hopeakentissä ylhäällä ja kyljissä vihreät kaktuksen oksat (coccus cacti) ja alhaalla hopeakentässä luonnollisen värinen saviastia. Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Arkkienkeli viittaa kunnan nimeen. Aallot viittaavat rannikko- ja merielementteihin. Viinirypäleoksat ja tähkät viittaavat alueen kahteen tärkeimpään elinkeinoon; viinin- ja vehnänviljelyyn. Kaktuksen oksat viittaavat viime vuosisadalta peräisin olevaan ko kasvin viljelytaitoon. Tästä voitiin valmistaa karminin-punaista väriainetta. Saviastia viittaa savenvalajien ammattikuntaan ja perinteeseen.

Santa Cruz de Tenerife

Kunnan pinta-ala on 151 neliökilometriä ja sen asukasluku 200 172 henkilöä. Saaren pääkaupunki syntyi La Lagunan satamaksi ja on nyt saaren tärkein kaupallinen keskus. Muistomerkkeinä voidaan mainita, monien joukosta, 1500-luvulla rakennettu La Concepcion -kirkko, jossa säilytetään harvinaisia aarteita, kuten osaa Kristuksen rististä, jossa hänen kerrotaan kuolleen. Samoin kuin amiraali Nelsonilta anastettua lippua. Paso Alto -linnassa säilytetään »Tiikeri»-kanuunaa, jonka ammus repäisi irti amiraali Nelsonin käsivarren. Kaupungissa on myös museo, jossa säilytetään guanchien kulttuurijäännösten kokoelmaa.

Vaakunaselitys: Kulmaisella ovaalinmuotoisella kilvellä, jossa on sinen reunus, vihreä irtoristi, jonka sakaroiden takaa näkyy Santiagon Ritarikunnan punainen miekka saatteena kolme mustaa irtireväistystä leijonan pääsiluettia; yksi molemmin puolin ristiä ja yksi alapuolella punaisen terän päällikkeenä. Sinisellä reunuksella

ylhällä hopeinen vuori ja sitten reunusta alaspäin kiertäen, molemmin puolin, hopeinen ankkuri, hopeinen torni, hopeinen ankkuri ja alhaalla hopeinen linna. Koristeena kilven molemmin puolin vihreät lehvän oksat. Kilven alapuolelle ripustettu Hyväntekeväisyysritarikunnan 1.luokan risti. Suljettu kuninkaan kruunu.

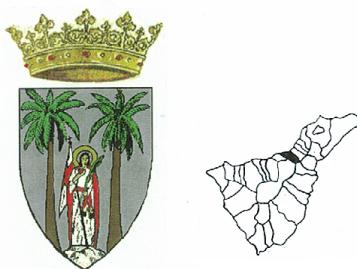
Aiheen perustelu: Risti viittaa kaupungin suojelussyhymykseen (annettu Lugon määräämänä 1.3.1494). Vihreä väri viittaa hurskauteen. Miekka on ritarikunnan miekka ja punainen väri vihollisen verta. Kolme leijonan päätä muistuttavat meritaisteluissa saaduista voitoista, amiraaleista Blake (30.4.1657), Jennings (6.11.1706) ja Nelson (25.7.1797) ja heidän valloitusyrityksistään. Sininen reunus viittaa Atlantin valtameriin, jossa saari kylpee. Kolmionmuotoinen vuori viittaa lumiseen Teideen, tornit ja linna viittaavat alueen linnoituksiin sekä ankkurit merisatamaan. Kunniamerkin kannettavaksi kunnan vaakunassa antoi Alfonso XIII Santa Cruzin asukkaille heidän toiminnastaan koleraepidemian aikana, mikä epidemia tuhosi kaupunkia 1893.

Santa Ursula

Kunnan pinta-ala on 21 neliökilometriä ja asukaslu 8 599 henkilöä. Pieni kunta ennen Puerto de la Cruzia. Itse kylästä löytyy kauris 1700-luvulla rakennettu temppeli, mikä on näkemisen arvoinen.

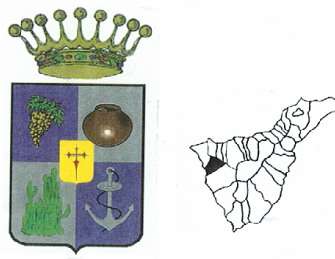
Vaakunaselitys: Hopeakilvellä Santa Ursula-neitsyt saatteena molemmin puolin ruskearunkoinen ja vihreälatvuksinen kanarianpalmu. Avoin kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Puhuva vaakuna. Palmut viittaavat alueen kasvillisuuteen.

Santiago del Teide

Kunnan pinta-ala 45,3 neliökilometriä ja asukaslu 5 914 henkilöä. Noustessa Guia de Isorasta tietä C-820 ylöspäin tullaan pieniin ja viehättäviin kyliin, kuten Chio ja Tamaimo. Kylät sijaitsevat Santiagokunnan alueella. Näiden kylien kautta tulemme kuntakeskukseen Santiago del Teideen. Täältä pääsemme mutkittelevaa serpentiinitietä alas merelle ja kunnan satamaan, Puerto de Santiagoon. Lähelle on noussut nykyisin hyvin suosittu uusi turistikeskus Los Gigantes. Santiago del Teidesä voimme tutustua myös poppelipuiden, sypressien, viinitarhojen ja mantelipuiden keskellä San Andreksen markiisille kuuluneisiin viinipuristamoihin.

Vaakunaselitys: Siniseen ja hopeaan nelijakoinen kilpi. Sinisessä 1.kentässä vihreälehtinen, kultainen viinirypäleterttu. Hopeisessa 2.kentässä luonnollinen saviastia. Hopeisessa 3. kentässä vihreä kaktus ja sinisessä 4.kentässä hopeinen ankkuri (kaateinen). Sydänkilpi kultainen, jossa punainen Santiagon risti. Kreivillinen kruunu.

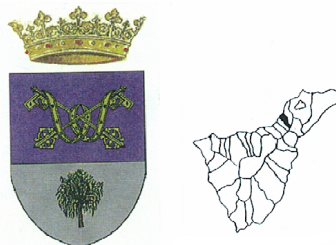
Aiheen perustelu: 1. kenttä viittaa viininviljelykeskuksiin, kuten El Molledo, Las Manchas, Valle de Arriba ja El Retamar. Saviastia viittaa guanchien käsityötaitoon. Kaktus viittaa Tamaimon alueeseen, joka oli kunnan yhteisomistusalue; sosiaalinen ja kultturellinen tausta. Ankkuri viittaa hyvään satamaan, Puerto de Santiagoon, mikä oli myös aikoinaan merimiesten turvasatama. Sydänkilvessä on oikeudenmukaisuuden miekka; 1600-luvulta saakka tätä kuntaa on kutsuttu Valle de Santiagoksi. Kreivillinen kruunu otettiin kreivi Siete Fuentes, herra Juan del Hoyo-Solorzano y Sotololta.

El Sauzal

Kunnan pinta-ala on 20,2 neliökilometriä ja sen asukasluku 6 258 henkilöä.

Vaakunaselitys: Siniseen ja hopeaan katkoisella kilvellä kultaiset Pyhän Pietarin avaimet ristikkäin ja hopeisessa alakentässä vihreä pajun latvus. Avoin kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Avaimet viittaavat pyhyteen ja Apostoli Pietariin, paikalliseen pyhimykseen. Paju viittaa kunnan nimeen, siltä osin puhuva vaakuna.

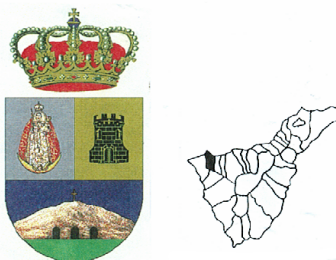

Los Silos

Kunnan pinta-ala on 25,1 neliökilometriä ja asukasluku 5 277 henkilöä.

Vaakunaselitys: Kilpi on katkoinen ja yläkenttä vielä halkoinen. Oikeassa hopeisessa yläkentässä valon pyhimyksen kuva. Kultaisessa kentässä musta, hopeisin viivoin muurattu torni ja sinisessä alakentässä vihreä alaosa, josta nousee luonnollinen Aregumen vuori, jossa risti huipulla ja jossa kolme mustaa luolan suuaukkoa. Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Valon neitsyt on alueen suojeluspyhimys. Torni viittaa linnoitukseen, joka rakennettiin merirosvojen vuoksi lähelle Aregumen vuorta. Linnoitus toimi 1600–1800-luvuilla menestyksellisesti. Aregume risteineen ja luolan suuaukkoineen viittaa kunnan viljasiiloihin, joita vartioitiin em rosvouden vuoksi. Tältä

osin vaakuna on puhuva.

Tacoronte

Kunnan pinta-ala on 30,2 neliökilometriä ja asukasluku 17 074 henkilöä. Kanarian viinit ovat kuuluisia ja saavat arominsa tuliperäisistä viininviljelysmaistaan. Tacoron-
tessa valmistetaan erinomaisia viinejä, kuten malvasia ja muskatelliviiniä. Kuuluisaa on myös hunajarommi (rommia ja palmun mahlaa) ja banaanilikööri sekä mistela (vahvasta kahvista, sokerista ja viinasta valmistettu juoma).

Vaakunaselitys: Punaisella kilvellä kultainen reunus. Kilvellä viisi hopeateräistä ja kultavartista kirvestä (en sotuer). Näiden yläpuolella vanha kultainen ja punahelminen kruunu. Kultaisella reunuksella, ylhäällä mustakirjaiminen sana Tagora, reunuksella kolme vihreää viiniköynnöslehteä (2+1). Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Kruunu viittaa alueen guanchikuninkaaseen. Tagoro oli aikaisemmin kylän nimi. Kirveet viittaavat portugalilaisen herra Sebastian Machadon vaakunakilpeen, jossa oli myös viisi kirvestä. Tämä perusti kylän 1700-luvun alkupuolella. Viiniköynnöslehdet viittaavat alueen viininviljelykseen.

El Tanque

Kunnan pinta-ala on 23,9 neliökilometriä ja asukasluku 3 058 henkilöä. Kunta on mäntymetsän peittämä ja tarjoaa yllättäviä näköalapaikkoja, joista voi ihailla luonnon mullistamia maisemia.

Vaakunaselitys: Kaarikärkisellä kilvellä, oikeassa kultaisessa kentässä ruskearunkoinen ja vihreälatvuksinen kanarianmänty. Vasemmassa punaisessa kentässä kultainen viiden vehnätähkän kimppu ja sinisessä alakentässä vihreästä kentästä nousee kolmikärkinen vuori; kärjet vihreät. Vihreässä kentässä hopeinen »allas», johon juoksee vuoresta hopeinen tulvavirta (koski) aina altaaseen asti. Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Mänty kuvaa seudun peitteisyyttä ja vuoristoseutua. Viisi vehnätähkää viittaa seudun maanviljelyyn ja viiteen kunnan asutuskeskukseen; El Casco, Cruz Grande, Erjos, Los Llanos ja Ruigomez. Kolmihiippuinen vuori kuvaa eri tulivuorenpurkauksia, jotka ovat hävittäneet kuntaa. »Puro» ja allas kuvaavat suuria sademääriä ja vesivarastoja. Vaakuna on myös puhuva; el tanque = tankki, säiliö, allas.

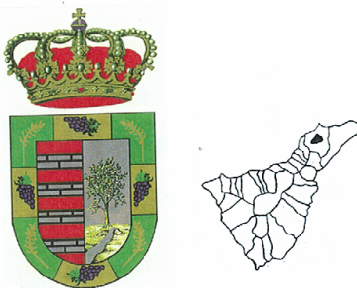

Tegueste

Kunnan pinta-ala on 26,4 neliökilometriä ja asukasluku 8 027 henkilöä. Kunta on piene-
nä saarekkeena La Laguna -kunnan sisällä.
Itse kuntakeskus sijaitsee Anaga-vuoriston
länsipäässä. Alue lieenee turisteille tuiki tun-
tematonta seutua. Kylässä vietetään suur-
ta juhlaa kunnan suojeluspyhimyksen, San
Marcoksen kunniaksi 25.4. ja viininkorjuu-
juhla 8. päivä syyskuuta.

Vaakunaselitys: Punaiseen ja hopeaan
halkoisella kilvellä viirijakoinen reunus kul-
taa ja vihreää. Punaisessa kentässä neljä
kultaista muurihirttä. Hopeakentässä laake-
ripuu väreissään (en su color). Luonnollinen pengerrys, josta lähtee hopeinen puro
kohti kilven kärkeä. Reunuksen nurkissa olevissa vihreissä kentissä kultaiset tähkät
ja kultaisissa kentissä luonnolliset viinirypäleterutut. Suljettu kuninkaan kruunu.

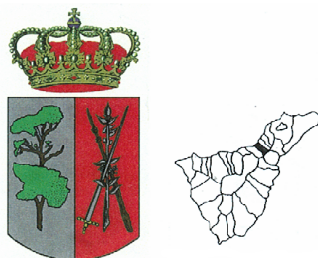
Aiheen perustelu: Kilven oikea puoli viittaa kunnan vanhaan vaakunaan. Laa-
keripuun viitta ko metsään, joka on vielä säilynyt »ajanlaskun alusta» tähän päivään
asti. Pengerrys viittaa alueen viljavuuteen. Puro symboloi Mocanin lähdettä, jossa
matkalaiset sammuttivat janonsa. Tähkät ja viinirypäleet viittaavat seudun elinkei-
noja.

La Victoria de Acentejo

Kunnan pinta-ala on 14 neliökilometriä ja
asukasluku 7 435 henkilöä. Kunnassa, sa-
moin kuin La Orotavassa ja La Lagunassa,
vietetään joka vuosi Pyhän Ruumiinpäivän
juhlallisuuksia. Tällöin kadut peitetään kau-
niilla, kukista ja erivärisistä tuliperäisestä
hiekaista taidokkaasti valmistetuilla matoil-
la, jotka ovat todellisia mestariteoksia.

Vaakunaselitys: Kilpi halkoinen hope-
aan ja punaiseen. Hopeakentässä irtomainen
(juureton) ruskearunkoinen ja vihreälatvuk-
sinen »voitonmänty» (el pino de La Victo-
ria). Punaisessa kentässä paaluttain hopeinen oliivipuunoksa päällikkeenä ristikkäin
hopeinen miekka ja ruskea guanchisauva. Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Mänty kuvaa historiallista voittoa guancheista 25.12.1495.
Adelantado (maaherra), herra Alonso Fernandez de Lugo määräsi ko paikalle ra-
kennettavan erakkomajan voiton muistoksi. Mänty toimi vuosien ajan »kellotornina»
ennen kuin paikalle rakennettiin kirkko. Miekka ja sauva viittaavat rauhantekoon ja
julmaan taisteluun, oliivipuunoksa symboloi rauhaa osapuolten välillä.

Vilaflor

Kunnan pinta-ala on 48,3 neliökilometriä ja asukasluku 1 543 henkilöä. Teideltä laskee rannikolle neljä tietä. Yksi näistä teistä päättyy Vilaflor-kylään, joka sijaitsee 1450 metrin korkeudessa merenpinnasta lukien. Tämä on saaren korkein kylä. Puhtaan ilmansa vuoksi kylä on erinomainen luonnonparantola keuhkosairauksista kärsiville ihmisille. Kylää ympäröivät mahtavat mänyt. Joidenkin ympärysmitta saattaa nousta kahdeksaan metriin. Kunta on kuuluisa myös kauniista pitsitöistään, joita perheet ovat tehneet jopa 50 vuotta traditiona.

Vaakunaselitys: Kilpi on neljakoinen.

Punaishessa oikeassa yläkentässä on ristikkäin kultaiset avaimet ja päällikkeenä Paaivin tiara. Vasemmassa hopeakehyksisessä, sinisessä kentässä El Sombreriton vuori luonnollisissa väreissään. Kultaishessa oikeassa alakentässä irtonainen ruskearunkoinen ja vihreälatvuksinen mänty. Vasemmassa hopeisessa alakentässä vihreä viinirypäleterttu. Kilven alla vihreä nauha, jossa kultakirjaimin teksti »Vi la Flor de Chasna». Suljettu kuninkaan kruunu.

Aiheen perustelu: Tiara ja avaimet viittaavat muinaiseen »seurakuntatempeliin». Vuori kuvaa kunnan yleistä vuoristoista seutua, jonka merkinä on El Sombrerito-vuori; taivas raikasta ilmanalaa. »Paksu mänty» kunnan metsäisyyttä ja viinirypäleterttu viittaa alueen viininviljelyyn. Kilven alla oleva lause viittaa, tarinan mukaan, kylän entiseen nimeen. Tarinassa kerrotaan nuoresta guanchimiehestä, joka kolmen kuukauden kärsimysten jälkeen kuoli taistelussa saamiinsa haavoihin ja huusi viimeisiksi sanoikseen em lauseen. Lugo antoi silloin kylälle nimeksi Vilaflor.

Lopuksi

Esityksessäni olen keskittynyt Teneriffan kunnallisvaakunoiden heraldiikan selvittelyyn. Ohessa olen myös pyrkinyt antamaan kustakin kunnasta olennaisinta tietoa niin sen historiasta kuin elinkeinoista jopa seudun maantieteestäkin. Tämä siksi, että nämä kaikki ovat saattaneet vaikuttaa kunnan vaakunakilpeen jopa symboliikkaa enentävästi.

Teneriffan heraldiikka on osaltaan Espanjan heraldiikkaa, joutuivathan saaret Espanjan kruunun, Kastilian kuningaskunnan alaisuuteen 1400-luvulla. Kilvillä on runsaasti heraldisia tai jopa epäheraldisia tunnuksia ja osa kilvistä hyvin monikentäisiä ja -mutkaisia.

Poiketen Espanjan mantereen heraldiikasta Teneriffan kunnanvaakunat eivät aina edusta hyvää heraldista suunnittelua. Useasti symboliikkana on valokuvamainen tunnus, joka selitetään luonnolliseksi tai omissa väreissään olevaksi tunnukseksi. Reunukset ovat yleisiä ja sinällään puolustettavia, koska niiden avulla on voitu selittää niin kunnan viljelystapoja, perinnettä, historiaa ja etenkin alkuperäisväestön,

guanchien elämää sekä taisteluja, voittoja ja häviöitäkin tunkematta niitä kaikkia kilven tunnuksiksi.

Lähdekirjallisuus

- 1 Asiakirja Escudo de la Villa de Granadilla de Abona 16.2.1995; kirjoittajalla
- 2 Kimmo Kara (toim.), Heraldiiikan Opas, SHS:n julkaisusarja nro 25, 1997
- 3 Heraldiiikkaa ja historiaa, Partioheraldikot ry 2000
- 4 Jukka Suvisaari, Espanjan heraldiikan erikoispiirteitä, SHS:n julkaisusarja nro 18, 1996
- 5 Excursiones, Viajes Nere Izerdie S.L. Arona, Tenerife 2000
- 6 Fritidsresor, Teneriffa, matkailuesite, 2000
- 7 Los blasones municipales de Tenerife, Tauro Producciones; kirjoittajalla
- 8 Teneriffa, Hassen Teneriffa-opas, 2000
- 9 Teneriffa; Oppaan tuottaja Tidningen RES kevät 2000, Teneriffa-tekstit Thomas Gustafsson, kirjailija asuu Madridissa ja tuntee erinomaisesti koko espanjaa puhuvan maailman, kirjoittanut kirjoja mm. Kuubasta ja Espanjasta
- 10 Tenerife AFII 1993-94, MEDIAL MD Oy; kirjoittajalla
- 11 Tenerife, Coleccion: Destinos Turisticos, Secretaria General de Turismo, Inprotur 1986
- 12 Kimmo Kara, Vaakunaselitys, SHS:n julkaisusarja nro 3, 1989
- 13 Vaakunatutkimukset ja haastattelut Teneriffalla marraskuussa 2000

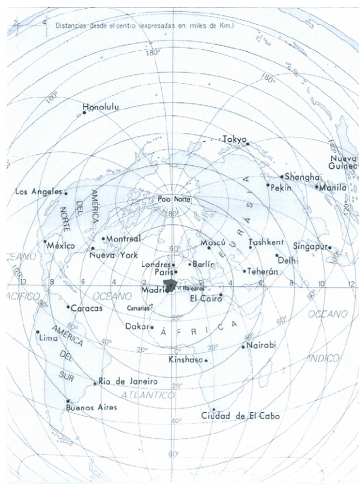
Jussi Toukonen

Kunta	Myöntämisaika	Päätös
La Laguna	23.03.1510	Kuninkaall.päätös
Santa Crus de Tenerife	27.11.1797	»
La Orotava	15.02.1905	»
Icod de los Vinos	09.10.1921	Ministerineuvosto
Güimar	02.02.1928	»
Candelaria	08.03.1957	»
El Sauzal	21.10.1960	»
Santa Ursula	15.02.1962	»
Puerto de la Cruz	27.05.1964	»
El Rosario	05.11.1964	»
Fasnia	25.10.1968	»
Guia Isora	23.07.1971	»
Los Realejos	03.03.1975	»
Arafo	13.03.1975	»
Tacoronte	26.02.1978	»
San Juan de la Rambla	13.11.1981	»
Arico	22.05.1985	Puhemiesneuvosto
Buenavista del Norte	07.03.1986	»
Arona	25.11.1986	»
La Victoria de Acentejo	16.03.1987	»
Garanchico	17.03.1987	»
La Matanza de Acentejo	30.11.1987	»
El Tanque	01.06.1988	»
Santiago del Teide	04.06.1988	»
Los Silos	09.05.1989	»
Adeje	24.05.1991	»
La Guancha	03.12.1991	»
Vilaflor	19.10.1992	»
Tequesta	10.02.1993	»
San Miquel de Abona	27.09.1993	»
Granadilla de Abona	16.02.1995	Kanarian hallitus

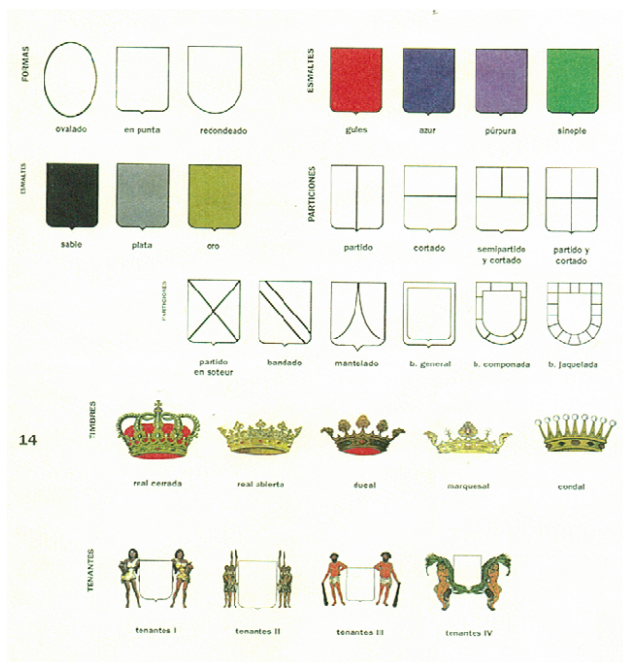
Taulukko 1. Vaakunoitten kronologia.

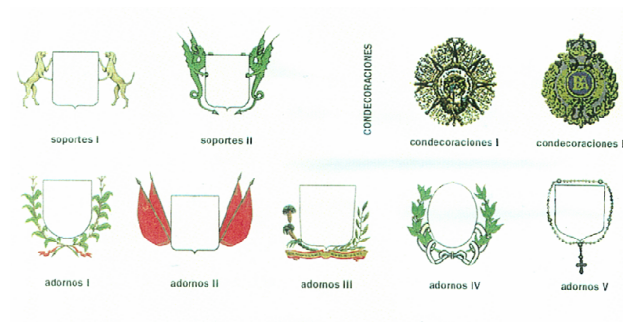
Kuva 1. Kanarian saariryhmä.

Kuva 2. Madrid – maailman napa.

Kuva 3. Componentes I.

Kuva 4. Componentes II.

Kuva 5. Teneriffan institutionaaliset vaakunat.

Heraldinen tiirikka?

Keväällä olleessa Kimmo Karan erinomaisessa esitelmässä oli puhetta Otto Huppin (1859–1949) maalaamista vaakunoista. Eräässä vaakunassa, joka oli piirretty v.1920 ja jossa oli punaisella kilvellä kolme alakkain olevaa hopeista »avainta», jäi mieltäni askarruttamaan sana *avain*.

Miksi? Siksi, koska ne mielestäni eivät olleet avaimia. Neubeckerin kirjassa *HERALDIK – KÄLLOR SYMBOLIK, ANVÄNDNING* on selostus kyseisestä vaakunasta, ja se meni jotakuinkin näin: »Ne lukuisat muodot, joissa avaintähkä voi esiintyä, ei salli, että avain selitetään ainoastaan sanalla 'avain'. Esimerkiksi frankenilaisen von Speth -suvun vaakuna esitetään oikein vain, jos tiirikan primitiivinen muoto huomioidaan.»

Mielestäni kyseeseen voi tulla tätä kuviota käsitellessä myös muutkin vaihtoehdot, kuten esim. säädettävä kiinnityshaka. Sillä voidaan tarvittaessa säätää kohdetta eri asentoihin. Norjan porvarivaakunoista löytyy vastaavanlainen »avainkuvi» Heyerdahlin vaakunasta. Vaakunaselitystä en siitä ole löytänyt. Sen vaakunan kuvio viittaa tosin jonkin veran selvemmin kiinnityshakaan. Vaakuna on tehty 1700-luvulla. Kyseeseen voi myös tulla hatuntekijöiden työväline, joita he käyttivät hattujen kokoa muuttaessa. Jolloin he levittivät ja kiristivät usealla eri raudalla hatulle sopivan koon.

Kun esiin tulee vastaavia vanhoja esineitä ja työkaluja, joissa mahdollinen tarkoitusperä on hämärtynyt, mutta jotka kuvioina ovat yksinkertaisia ja selkeitä sekä siltä osin heraldisesti käytettävissä, olisi niille luotava nimet ja käsitteet. Tässäkin yllämainitussa tapauksessa, jossa kuvio on yksinkertainen ja selkeä, nimeksi sopisi heraldinen tiirikka, tai heraldinen haka.

VON SPETH

Kari J. Tähtinen

HOPEALEIJONA – SILVERLEJONET 27 2007

Sisällysluettelo

Pääkirjoitus

Antti Leino: Hopealeijona uudistuu	3
------------------------------------	---

Tutkimusta

Kimmo Kara: Korot meillä ja muualla	4
-------------------------------------	---

Katsauksia ja keskustelua

Jussi Toukonen: Teneriffan kunnallisvaakunat	29
--	----

Kari J. Tähtinen: Heraldinen tiirikka?	55
--	----

ISSN 1459-7500

© tekijät ja Suomen Heraldinen Seura ry, Helsinki 2007
Grafirai oy